

OROL

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK.

Roč. X.

Turč. Sv. Martin, 31. októbra 1879.

Číslo 10.

V predvečer „Dušičiek.“

Oddialený od hluku
Bez nádhornej skaly
Pne sa v kútku cmitera
Jeden kopeň malý.

Konca hrobu prostý kríž
— Znak spásy — sa dvihá,
A pod krížom v kahanci
Svetielko sa mihá.

Netážem sa, či to hrob?
Šija sa nenahne,
Či na kríži dáky znak —
— No k nemu ma tiahne.

Čo za súcit tajomný,
Hrob, svetlo kmitavé!
Opýtal mi srdce hneď
Pri tom tvojom zjave?! —

Na *minulosť* myslím ja
Moju — smutnú, tmavú, —
Túžby, city vymrelé —
Na kríža postavu; —

A pod krížom minulých
Bólov a horkostí —
Svetielko trblietavé:
Sen to mej mladosti!

Oj preč trdnno-milý sen! —
Lež *prítomnosť* čo je?
Či aj ju tma, svetlo, kríž
Neznačí to troje?!

Ďasy noci valia sa,
Kríž mi k hlave kladú —
Kríž života — by stlačil
K zemi silu mladú:

Nedovolil zdvihnúť sa
Čestne v boji sveta —
Nech — — keď mi pod krížom len
Láska sa trblieta.

Láska v srdeca kahani
Sfa svetielko horí,
Pozlacujúc aj ten kríž,
Čo mi žitie morí. — —

Eh, preč sladkobólny sen! —
No *budúcnosť* čo je?
Či aj ju tma, svetlo, kríž
Neznačí tých troje?

Tu do budúcnosti zas
Tmavej si zablúdím:
Aj ja budem ležať tak — —
Či sa kedy zbudím? —

A hľa! tu ma teší kríž
Osvetlený v noci:
Ak nie on — tak večná noc
Kliatby — niet pomoci!

No kríž spásy teší ma,
A to svetlo malé:
Svetlo viery — sviet že, sviet
V nekonečné diale!

* * *

Malý kopeň, od zeme
Ledva je vztýčený:
Konca neho prostý kríž
Blado osvetlený:

Čo za súcit k tebe ma
Tak vábi a púta,
Ty mohylo! od ľudí
Temer zabudnutá?

Ba dvaja sme! Veď pokraj
Hrobu daktó kľačí,
Šta socha smútku — len čo
K srdcu ruku tlačí . . .

Oj veď pravý obraz to
Časnej mojej púti:
Sfúkne svetlo žitia smrt'
A ja — zabudnutý!

Kremä jedným svetielkom
Bude osvetlená
Mohylôčka moja snad' —
Od Teba — Milena.

Janko Alexander.

Sestra koketa.

Obrazy zo života.

(Pokračovanie.)

Čím nepripravenejší bol Izidor na tento vyjav, tým hlbší a porážajúcejší dojem urobil na neho. A najhoršie bolo to, že ani sám u seba nenachodil ospravedlnenie. Nepodvratná bola pravda, čo Eleonora o jeho chovaní sa hovorila. Áno, srdce jeho zplápolalo láskou k mladšej sestre, a trebárs by zo svojej strany veľmi rád bol všetkému dal náter len obyčajnej zábavy, nemohol to urobiť v oči tak fažkým, na skutočnosti sa zakláda-
júcim obžalobám. Sám videl, žeby zle si poslúžil, keby sa bol snažil obyčajnou ľahkosťou a niekoľkými vtípami prešmíknúť cez otvárajúcu sa pred ním prepasť. A teraz, keď videl, že je Eleonora pre neho tak dobre ako ztratená, veď jej znakom sverenia sa daný prsteň tu na stole ležal vrátený skrze ňu; čo bolo dostatočným znakom pretrhnutia spojujúceho jich sväzku, k jehožto upevneniu vonkoncom neprispievalo, že on jej prsteň mal ešte vždy na ruke; teraz počínal cítiť, aká ztrata ho potkala. Je pravda, že Iréna krásou a lahodnosťou obcovania značne prevyšovala staršiu sestru; a ani to upierať nemožno, že tieto vlastnosti sú veľmi vítané každému v obcovaní a zábavách. Hej, ale stav manželský je nie okamžitá zábava, ale vážnosť, usedlosť, hlboký cit a stálu oddanosť vyžadujúci a pre budúcnosť našu osudný dej.

No, a tu nemá miesta s ľahkomyselnosťou hraničiaca povrchnosť. V tomto ohlade, to videl a cítil Izidor, Irénu nemožno ani len porovnávať s jej staršou sestrou, touto vernou a úprimnou oddanicou šťastia, ktoré jej poskytovala blažená domácnosť!

V takýchto myšlienkach pohružený bol Izidor, keď dnu vkročila Iréna.

„Odpusť, drahý Izidor, že musíš takto o samote nudiť sa,“ štebotavým hláskom švitorila Iréna; „nebolo mi možno skorej prísť. Vieš, akí sú to ľudia, nepustia a nepustia. Ale konečne vymotala som sa. Avšak ufám, nebol si samotný za celý čas?“

Prestávka. Izidor neodpovedá, bo ani nepočúva na jej reči.

„Nedostanem odvetu? — a čo je tebe, Izidor? čo si taký zrazený? Ach tak! bola pri tebe Lorka? mali ste nepríjemné scény? čo? uhádla som? — No ešte nič?“

Pristúpila až k nemu samému.

„Vlastne by som sa mala na teba hnevať a zlostiť, to by si zaslúžil. Jemu k vôli zkracujem milú zábavu, opúšťam milých, veľmi zábavných a vtípom len tak prekypujúcich mladých pánov, náhlím sa domov, nevezmem si ani len tolko času, aby som zmenila toalettu, bežím k nemu, a on — za tolké dôkazy z mojej strany, spojené s obetiami, to už len dopustíš — on nemá ani slova k privítaniu, ani pohladu povďačnosti, ba ani len odpovede na moje otázky. Toto je, „nádejný pán švagor,“ proti všetkým nie len veľkomestským, ale i dedinským pravidlám slušnosti. A ak hneď a hneď nedostanem satisfaktiu, a to eklatantnú satisfaktiu, potom sa veru naozaj nahnevám.“ Jahodové pery sa zduly, znakom, že ju zaujíma hnev. Stiahla čierno obočie, nie lásky plný výraz zračil sa v tom pohlade oka, ktorý upravila na Izidora, a odvráťac sa od neho, jala sa chodiť po izbe.

Zrazu zastane pri stole, pri ktorom sedel hlavu v dľaň opretú majúč Izidor.

„A čo to tu za prsteň?“ zazrúc na stole položenú zlatú obrúčku začne opäť Iréna. „Ach! ved je to tvoj snubný prsteň, čo si dal Lorke. Pravdaže,“ bere ho do ruky a obzerá. „Izidor Záplavský,“ tu je i meno, i deň very. Teraz ale už rozumiem všetko.“ Položí prsteň na stól. „A divím sa jedine tvojej zádumčivosti a zamyslenosti. Čo tá vlastne znamenať má, to nechápem. Lorke ti vrátila prsteň, tedy i sľub, ktorý ťa ku nej viazal, a ktorý, ako to i sám tajíš nebudeš, bol ti v posledné časy veľkou, nenesiteľnou ťarchou. Dobrá, šlechtná Lorke v nekonečnej добрote svojej vracia mu späť svobodu, a on miesto povďačnosti zahružuje sa v nejaké utopické myšlienky. Dozajista si sa jej ani len nepoďakoval za vrátenú ti svobodu. O, len od mužov čakajte povďačnosť, to ste si dali. Tedy si už na čistom s Lorkou?“

„Bohužiaľ!“ nevolne vykradlo sa z úst Izidorových.

„Bohužiaľ? — Bohužiaľ? — ako to mám rozumieť, Izidor?“

„Ako chceš, to mi je všetko jedno.“ odvetil on nevrle.

„Všetko jedno? čo to má znamenať? tieto tvoje reči ma do veľkých rozpakov uvádzajú, čo vlastne myslieť o tebe? On želim, že naplnila sa žiadosť jeho, po ktorej splnení už dávno túžil. No nech človek tomu rozumie, ak môže. Hovorila, že nevyzkúmatelné sú srdcia ženské; nepravda, neprezkúmatelné sú srdcia mužov. Ešte včera pohľadom i posunkami, pohybami i citami dával na javo, že láska panuje v srdci jeho ku — mne; a dnes želim a lútuje, že mu oddanica vracia sľub, aby tejto láske bez prekážky oddať sa mohol. Aké to protimlavy? aké odpory? ale — prirodzené u tých, ktorých svet drží a považuje za pánov v svete. — Nuž a čože vlastne mám riecť o tej páru nemajúcej nezdvorilosti, že ti je všetko jedno, ako ja mám rozumieť tvojmu žiaľu? Je ti všetko jedno na vždy a veky, a či len v prítomnom okamžení tvojej duševnej porážky? Povedz mi to, drahý

Izidor, dúverne a úprimne, lebo to mi znať načím!“

Či všetky tieto reči Izidor dobre počúval a rozumel, bolo by ťažko uhádnuť. Čelo jeho prezradzovalo hlboké duševné zaujatie, myšlienka naháňala myšlienku, a tak zdá sa, že ani jedna z nich milá a príjemná nebola. Aspoň to ináčce vždy jasné čelo ani na menšinu neopúšťala desné mrákavy. A tak ani mnoho nerozmýšľal na to, čo sa ho opytovala Iréna. Cítiac ale na seba uprený jej až do vnútornosti srdca prenikajúci zrak, videl, že musí dať odvetu. Už akú? na to nemyslel, len tolko preletelo myslou jeho, že reč bola o prítomnom okamžení.

„V prítomnom okamžení —“ započal hovoriť Izidor, chcejúc dodať, že nie je v stave viesť vážny rozhovor, ale pre Irénu postačovali už i tie vyreknuté slová.

„Tak ťa mám rada! len prítomné okamženie zachvátilo ťa tak, že tratíš ducha-prítomnosť a sebavedomosť. No nič to, to sa poddá, a sám uznať musíš, že je to jediná, pravá, k obapolnému šťastiu a blaženstvu viesť mohúca cesta, ktorú nastúpila Lorke. Oh! moja sestra je veľmi, veľmi vzdelaná, rozumná a vtipná duša, tá vždy trafí na to pravé. Teraz ste svobodní oba. Ona, a to ťa ujsťiť môžem, žeby to bolo najstrašnejšou vecou pre jej citlivé srdce, nemusí sa vydať za muža, ktorý nie ju, ale jinú ľúbi. A ty máš teraz otvorený svet, a očakáva ťa nová, vrelosti tvojho ohnivého srdca zodpovedajúca voľba. Či je nie tak? No a pri tom všetkom on ešte ovesuje hlavu, akoby ho Boh zná aké nešťastie bolo potkalo. Tak hľa, niektorí ľudia dajú sa zraziť i vlastnému šťastiu, a z toho zatvárať možno, čoby bolo z nich, keby jich tak náhodou skutočne a nie len namyslené nešťastie potkalo.“

Izidor s veľkým namáhaním zodvihol hlavu a tázavý zrak svoj uprel na umlknúšiu Irénu. Za chvíľu nemo díval sa, až konečne vstanúc sľovil:

„Odpusť nezdvorilosť, neokrúchanosť a malomlunosť moju. Ale duša moja utratila celkom svoju pevnosť, a márne, aspoň dosiaľ, namáha sa vymotať zo strašných, zradných, záhubných osídel opanovavšej ju nejistoty.

Srdce moje, ktoré ma ináčie viac nežli rozum vodievalo, a ktorého vodcovstvo tak rád, tak ochotne snášal som, mlčí, nehýbe, neozýva sa, akoby odomrelo bolo. Za to tým hlasnejšie a ráznejšie čujem hlas, ktorý som dosavád, jestli i ozval sa, nemal obyčaj poslúchať; je to hlas moje pokračovanie za hanebnosť, podlosť a mrzkú zradu vyhlasujúceho svedomia! — Veľkého napnutia treba bolo, kým Izidor toto všetko vyslovil. Unovaný klesnul opäť na stoličku a ťažká hlava znovu v dlani našla oporu.

„Hahaha!“ nütene síce ale hlasne ozvalo sa z posmešných úst Irény. „Tedy svedomie! Ja som dosiaľ toho náhľadu bola, a ver mi, Izidor, ani teraz ešte neupúšťam od neho, že kde sa jedná o blaho úprimne milujúcich sa duší, tam to tak nazvané svedomie nemá čo robiť. Držia ho síce za prísneho, neuprosného sudeu, ale nebodaj len tí India, ktorí lakat sa zvykli i mátoh i strašidiel. Milujúce srdce nemôže a nesmie načúvať hlasy tohto sudeu! — Či vari tá tvoja nová láska bola len pretvárkou? bolo len zahrávaním sa s osudom v šlachetnosť a statočnosť tvoju verivejšej duše? Mala byť len vábcom, aby i tá druhá stala sa obeťou tvojej už ani neviem či ľahkomyselnosti a či vypočítavej zkazenosti!“ a v Iréne počaly sa budiť žeravé city pochybovania v poctivosť Izidorovu. „Ha!“ myslala si, „ak i on len hráčku so mnou vystrája, ako som to ja s ním urobiť chcela? — to by hrozné bolo!“

„Krivdíš mi! veľmi mi krivdíš, krásna Irénka!“ vstanúc znovu vravel Izidor. „Boh mi je svedok, že ako len vnuknutím jeho ozvaly sa v srdci mojom city, tak úprimné a pravdivé boly, a že nikdy a v ničom nevedla ma nejaká vypočítavosť. Možno, že chybou z mojej strany bolo, že som tiež city hneď v zárodku neudusil a nezničil. Ale kto dovedie víťazný boj previesť proti srdcu svojmu? — A ja konečne nemám žiadnej príčiny želieť, že som podľahol v tom nerovnom boji, veď získal som tým lásku tvoju!“

„Ale, Izidor, keď je tomu tak, a ja rada verím, že hovoríš pravdu, načo táto zrazenosť? načo to klesanie ducha a tá ospravedlniť sa nedávajúca malomyselnosť? Mužovi, púšťajú-

cemu sa v zápas o vydobytie víťazstva pre svoju lásku, nesluší ona vonkoncom.“

„Dopúšťam v obyčajných, pravidelných pomeroch!“ vetil Záplavský, „ale nie v pomeroch mojich!“

„Neviem, žeby tie boly neobyčajné, nepravidelné,“ odvetila Iréna; „sama Lorka oblahčila ti vec tým, že ti vrátila prsteň a s ním i dané slovo. Čo chceš tedy viac?“

„Pravda, ako veľiká bola v láske, tak vznešená je i v resignácii; niečo podobného v stave sú dokázať len veľikí, nad svetskú obyčajnosť povýšení duchovia. Nebol som hoden tolkej lásky; mne prichodí len čo k nejakej sveticí ku nej pozdvihovať zraku môjho.“

„Jaj, priateľ môj milý,“ pretrhuje reč jeho Iréna, a jej jasné čelo počína sa povážlivo zatahovať mrakami, „tvoje reči sú chladnou tušou na moju horúcu lásku. Ja ti úprimne uznám, že je ona nie proti všetkým nehodám zaoceľovaná, preto dobre urobíš, keď i na toto slušný ohľad vezmeš!“

„Vidíš sama, aká nejistota je vo mne, ako som sem i tam metaný na zblúrenom mori citov. Odpusť, a tuším najlepšie bude v tomto okamžení utiahnuť sa, až kým utíchnu zblúrenosť duše!“ chytajúc sa klobúka chystal sa k odchodu.

Ale odchod Izidorov v tomto okamžení nezdal sa byť po vôli Iréne. Nestál v súzvučnom súhlase s jej plánami. „Dobre železo kovať kým je rozpálené,“ preto nepustil Izidora ležalo v jej záujme.

„To mi len neurobíš, Izidor, aby si takto odišiel, to by veru nebolo v poriadku; a keď si už na čistom s Lorkou, a že je tomu tak, to svedčí i tento prsteň, i nám prichodí byť na jasnom. Najprv buď tak dobrý a ber ten prsteň a zameň ho s tým, ktorý máš na prste! to jest, ten z prsta zlož na znak, že i z tvojej strany riešená je úplne vec.“

„Bez privolenia a odobrenia otcovho to nikdy neurobím!“ odhodlane riekol Izidor.

„A to čo zase za nová námitka?“ prekvapená opytuje sa Iréna.

„Tvoj dobrý otec, na moje mnohé naliehanie, odhodlal sa konečne pri Lorke stať sa mojím prímluvcom. Jemu, a jedine len

jemu zaviazaný som bol nekonečnou vďakou za to, že Eleonora privolila prosbám mojím. A teraz? s akou tvárou, s akým čelom budem môcť ukázať sa mu, keď —“

„Nuž ale, Izidor, či si pri ňom? nuž či ty môžeš za to, že ti Lorka vrátila prsteň? To bola jej dobrá vôľa, ktože ju nútil k tomu? a keď ona chce a chce pretrhnúť s tebou každé spojenie, ver mi, k tomu ju ani otec nútiť nebude. A čo sa toho ukázania sa otcovi dotýka, i tomu dá sa vyhnúť —“

„A ako?“ veľmi zvedave opytuje sa Izidor. Divno, reči Irénine zdaly sa mať veľký dôjem na neho, tak rád sa dal presvedčiť nimi o bezzákladnosti alebo neoprávnenej prehnatosť svojich námitiek, že až na podiv.

„I to závisí od teba!“ ľúbosti plným zrakom pozrúc na neho vetí Iréna. — „Ja znám spôsob, keď len ty súhlasíš budeš!“

„Prosím, prosím!“ nedočkave nalieval Izidor.

„Mne zunoval sa už ten tunajší dedinský život,“ hovorí Iréna: „a ponač z vydaju Lorkinho je i tak nič, tedy ma tu ani nepotrebuješ!“

„Tak nás chceš opustiť? čo to má znamenať?“

„Dovol len, nech ti dopoviem. Preto zajtra lebo napozajtry vrátim sa späť ku tetke, ty by si ma ku železnici doprevadiť mohol.“

„Ó veľmi vďačne! ale z toho všetkého ešte nevidím, v akej spojitosti to stojí s mojou záležitosťou?“

„Na železnici sadneš so mnou do vozňa a pôjdeme, kde ty chceš budeš, a kde spojí nás požehnanie cirkve. Slovom, dáme sa zosobášiť. Potom trochu si pocestujeme po svete, za ten čas upokojí sa otec, i Lorka privykne, a my vrátíme sa domov. Otec bude mať radosť, že si predsa ostal jeho zaťom, a dobrá Lorka nebude závidieť šťastie sestre svojej. To je môj plán. Súhlasíš s ním? Len prosím: áno alebo nie!“

„Drahá Iréna!“ začal odvetovať Izidor, ale ďalej nemohol. Nie žeby mu v tom prekážala bola Iréna, lež pretrhnul reč jeho krik náhly, mocný, až zdi prerážajúci, trhavý, desivý, a to krik taký, že každý, kto ho čul, nahliadnuť musel, ako tie prsá, z ktorých taký zvuk vydrel sa, už nikdy viacej nevydajú hlasu, lebo v tom zvuku ozvalo sa celé živobytie.

„Čo je to?“ zkríkla Iréna. „Bože, čo sa robí?“

„To hlas Lorkin!“ predesený zvolal Izidor, a obidvaja bežali do chyže Lorkinej, domnievajúc sa, že rýchly pomoc je nanajvyš potrebná.

Lorkina chyža bola prázdna. Čo to všetko má znamenať? — Spechom stúpali do chyže otcovej a tam dozvedeli sa o príčinách hrozného vykriku.

(Pokračovanie nasleduje.)

Nihilismus.

Poveš.

Podáva Samo Samovič.

(Pokračovanie.)

Pýtanky, oddávky nasledovali v krátkom čase. Rókássy a jeho pani vďačne pristali na čím skoršie odbudnutie svadby. Svadba sa skončila, mladí manželia, ako to predpis panský znej, vybrali sa na cesty.

Nikdy nemala pani Koreňová tolko starosti, ako pri očakávaní z ciest vracajúceho sa novomanželského páru. Všetko muselo byť znovu sriadené, svetlice utrpely podstatnú premenu, aby mladoženisi milo prevkapaní

boli. Kvety v sklenníku pečlivo ukryvané musely von na slnce, chodníčky pažitou zarastené podrobily sa operácii vyškabovania a zelenosť svoju zamenily za belosť novonasypaného piesku. Pohonič panský dostal novú vyšnorovanú rovnošatu, aká v celom okolí páru nemala a na gombíkoch svietily sa písmeny: „J. K.“ Škoda, že sa tam rodinný címer skviet nemohol. Chvojová brána, ozdobená vencí, pyšila sa nápisom: „Vítajte!“

Nestačíme nazreť už ani tam, zkaďe preľúbenná vôňa čuvy nosov našich štekľila, aby sme dokonalosť kuchárskeho umenia obdivovať mohli, lebo hrmot mažiarov oznamuje príchod očakávaných.

Slavnosťná reč chybeť nesmela; mladých odvetiac na ňu krátkou odpoveďou a mladá nevesta blahosklonným úsmevom, uberali sa do kaštiela.

Bolo tam radosti! Pani veľkomožná vybozkávala najprv Jolantu, potom Julka, a viedla jich víťazoslavne k dobre pripravenému stolu. Že sa tam zo všetkých strán nahnutí hostia nachodili, netreba mi ani dokladať, a že sa medzi hudbou a ihrou zakončil slavnosťný večer, rozumie sa samo sebou.

Nasledovali návštevy na vzájom; sám mladý pár roznášal si dobrý chýr o sebe. Julkovi blahozelali ku krásnej, vzdelanej zienke; Jolante závideli bohatého muža.

Domácnosť Koreňovská sa podstatne pretvorila, s novou mladou paňou prišli nové obyčaje. Stará pani sama vyznačovala čo najväčšmi svoju nevestu, nie div, že aj prespolní sledovali pokynutie domácej panej.

Nová rodina, vďačne vídaná v kaštieli Koreňovskom, vydobýjala si svojou priateľskou náklonnosťou čím ďal, tým viac pody. Nebolo tajnosti u Koreňov, na ktorej by Rókássovej účasť neboli brali.

Závisťníci, ktorí po čas vznikania svadby medzi Koreňom a Jolantou roztržky domáce predpovedali, vidiac tú úprimnosť a oddanosť z oboch strán, ostali v hanbe.

Blažená bola pani Koreňová, keď videla svojho syna priženého do panskej rodiny a seba zveľobovanú od nového príbuzenstva, ale blaženejší bol pán Rókássy, vidiac svoju dcéru zaopatrenú a pri nej aj seba.

Zpýtate sa: ako sa správali mladí manželia? odpovedám vám tým slovom, ktoré v obecnom živote vtedy použijeme, keď nič prezradiť nechceme: dobre! — Mäďové týždne strávil na cestách, kde pri zamienaní sa nových vecí s novšími zabudli hľadať na seba a naučili sa považovať čo nutné prívesky. Mladí manželia vzili sa do stavu zdvorilosti. Povinné milosťné úsmevy, bozkávanie rúk

v istých dobách dňa boly výskou jích manželského štastia.

Mladá pani väčšiu čiastku dňa trávila samotná; obliekanie požadovalo svoj čas, prechádzky po krasoháji nesmely vystať, zvlášte za rána, aby sa rumenec líc neztratil; čítanie udržovalo ju na površí vzdelanosti; spev a hudba slúžily k obveseleniu seba a pani veľkomožnej, ktorá si nevedela dost nabláhať, taký poklad za svoju nevestu môcť považovať.

Mladý pán, keď na jeho hlave spočívala starosť o celý závod, už zo samej ťtiaďnosti, aby sa nikto iný správou závodu chlúbiť nemohol, nazrel niekdy do dielne, ktoré návštevy boly tak krátke, že mu dostatočného času doprialy z čiastky k jazdeckým výletom ku svojim priateľom na okolité osady, z čiastky s puškou na pleci do blízkeho lesa. Tá odmeraná zdvorilosť mu nezodpovedala na dlhší čas, on hľadal zábavy, voľnejší život, dobrodružstvá, preto len veľmi málo času venoval svojej manželke.

Prihodilo sa mu raz idúcemu ulicou, že zazrel v obluku jedného z menších domčekov robotníckych tvár Julkinu, svojej to starodávnej ľúbosti. Julka ho až vtedy zbadala, keď pod samým oblukom zavolať: „Dobrý deň ti, Julka!“ Vyskočila zo svojho stolca a rovno utekala ku dverám. Julko vedel príčinu úteku, čo ho ani mak nemýľilo, aby sa jej ešte väčším hlasom neprihovoril:

„Či si sa ma zlakla, Julinka?“

„Nezľakla,“ odpovedala zatajujúc svoje rozpaky, „ale si musím svoje skromné hospodárstvo nazreť.“

„Či mi dovolíš, aby som smel k vám do domu?“ pýtal si dovoľenie Julko.

„Nesmiem vám zabrániť, vy ste tu pánom!“ rozpálená odpovedala Julka.

Julko sa ponáhlal čím skôr do dvora a ztade do svetlice. Julka úctive privítala a usadila svojho hosta.

„Kde je mamička?“ zpytoval sa Julko, aby priviedol rozhovor do prúdu.

„Mamička je doma!“ odpovedala Julka trasúcim hlasom.

„Prečo neide sem? alebo mňa zaveď k nej, veď sme starí priatelia!“

„Nemôžem!“ a v skutku nemohla ďalej, slzy ju zaliali.

„Prečo nemôžeš?“ zpytoval sa Julko, nemohúc si všetko toto vysvetliť.

„Je mrtvá!“ viac netajila Julka svoje slzy, volný priechod jim dala, a ani Julko sa nemohol zbrániť istému zachveniu.

Keď sa Julkine slzy utišily, vyzvedal sa Julko sústrastným spôsobom ďalej:

„Ako že sa živíš, Julka?“

„Horký je to chlieb, pán veľkomožný, ktorý jiedávam. Vďaka drahej matke, ktorá ma priučila ručným prácam, nebojím sa hladovej smrti, mám dost roboty, ale pláca je veľmi skromná.“

„Prečo si nežiadala svoju matku, aby ti pomohla? Viem, žeby si nebola prosila bez výsledku.“

„Načo prosiť ľudí za spomoženie, keď som chvála Bohu zdravá?“

„A predsa ti musíme pomôcť. Tvoj otec si to zaslúžil, aby sme na jeho dieťa zvláštny ohľad brali. Prijmi predbežne túto skromnú podporu, kým sa o tvoje lepšie zaopatrenie budem môcť postarať.“ Julko vytiahol toľku a podával Julke peniaze.

„Ďakujem vám, nemôžem prijať,“ odmietala Julka podávaný dar, „nie som utišnutá na milodary, hanbila by som sa almužny prijímať.“

„Keď nechceš peniaze, obstarám ti prácu, ktorá sa ti lepšie odplácať bude. Teraz ostávajú s Bohom!“ Julko vstal a poberal sa domov. Iné myšlienky ho viedly do tohto domu, keby mu jich okolnosti boly dovolily vyjadriť; no — myslel si — na to bude ešte času dost.

Julka videla v Julkovi svojho veľikého dobrodinca. Od pohrabu svojej matky málo bolo tých ľudí, ktorí by s ňou tak boli cítili a jej hneď aj pomocnú ruku podávali; nemohla sa zdržať, aby mu svoju vďaku polúbením ruky nebola zjavila. Julko nedovolil, polúbil ju na čelo. Rozišli sa, Julka uspokojená ohľadom svojho budúceho osudu, Julko kujúci plány ubieral sa do kaštiela.

„Idem ti s prekvapením, drahá Jolanta,“ vravel mladý Koreň, vstupujúci ku svojej žienke.

„Aké to prekvapenie?“ zpytovala sa Jolanta, pozerajúc na Julka ponad ctvorenú knižku, v ktorej práve čítala.

„Vynašiel som ti ševkyňu, s ktorou iste spokojná budeš.“

„Už som práve nie spokojná, keď sa mi pán manžel do mojích vecí mieša,“ vravela Jolanta, vrhnúc noštokom do hora.

„Nechcem predpisovať,“ približoval sa Julko a bozkal jej ruku, „len som sa opovážil odporúčať.“

„Tak len ďalej o nej!“ vyzývala Jolanta a odložiac knihu na bok, usadila sa pohodlnejšie na pohovku.

„Keď moje odporúčanie prijmeš, dostaneš nielen dobrú ševkyňu, ale aj šlachetný skutok urobíš. Mnou odporúčaná je Julka, sirota po vernom robotníkovi našom, starom Ďurkovi, ktorého si ty nepoznala. Nateraz si zarabá svoj chlieb šitím pre robotníkov našich, jej práca sa všeobecne chváli, a myslím, žeby sa aj tebe zalúbila!“

„Veľmi vrele odporúčanie, avšak prijatie robím závislým ešte od jednej otázky.“

„Som hotový odpovedať.“

„Či táto Julka nenie tou, ktorá za starodávna bola považovaná za ľubosť mladého pána Koreňa?“ Otázku túto predniesla fahavým hlasom, aby hneď všetky premeny na obličaji svojho manžela pozorovať mohla.

Julko sa zapálil; nebolo ani ináč možné, ale sa hneď aj vynašiel.

„Dobre si povedala, Jolanta moja, že považovaná bola,“ vravel Julko, zvláštny dôraz kladúc na slovo „bola,“ „lebo v prítomnosti už je za takú ani nie považovaná,“ zase vyzdvihol slovo „považovaná.“

„Tak nemôže vzbudiť moju žiarlivosť?“ zpytovala sa Jolanta s posmešným úsmevom.

„Nie som viac motýl, poletujúci si voľne z kvietka na kvietok, ale aj prísahou, aj náklonnosťou príviazaný k tebe.“

„Keď mi nehrozí žiadne nebezpečie, s radosťou prijímam odporúčanú za svoju ševkyňu. Jesto však ešte viacero k vybaveniu. Či pán manžel aj podmienky ustáli a s patričnou vyjedná?“

„Tebe k vôli všetko, drahá moja,“ podrobil sa Julko s málo zakrytou radosťou.

„Bude aj lepšie, lebo sa zdá, že ty s nou dôvernejšie obcuješ, než ja, ktorá som jej neznáma.“

Zase bozkanie ruky a Julko opustil svoju manželku. Jolanta pochytila odloženú knihu a čítala ďalej.

IV.

V Lískove v panskom kaštieli bola rodná schôdzka. Za vrch stola zasadol si pán Rókássy, čo hlava rodiny, vókol stola ostatní bližší, ďalší mužskí členovia rodiny, nechybeli ani novotní priatelia Repa a Koreň. Rozhovor sa točil vókol politiky. U mladších prevládala duch opozicionálny, koľko mladších členov, toľko radikalistov; starší holdovali konservatívnejmu náhľadu s prímieskami opraviteľskými. Všetci v tom jednom súhlasili, že dosavádny vyslanec na sneme krajinskom nezodpovedá svojej úlohe v tej miere, aby s ním spokojní byť mohli. Jednomu málo, inému mnoho hovorí, jednému veľmi slepo sleduje vládu, inému má nábehy protivládne. Vidno bolo, že má jednu veľikánsku chybu, a tá leží v tom, že je vyslancom a pri tom sedí v správnej rade rozličných peňažných ústavov. Toto nepatriť ešte do rámca porady a predsa bolo dobrou prípravou k nej. Vlastnú schôdzku zahájil pán Rókássy:

„Pánovia moji! Po čas minulého stoličného shromaždenia požiadal ma pán župan, ktorý ako známo v pokreventve s nami stojí, aby sme sa ohľadom budúceho kandidáta vyslanectva ustálili. Uznáva sám a my sme si toho vedomí, že naša rozšírená rodina mohutným vplyvom svojím je zárukou istého víťazstva. Pošepnuté mi bolo aj to, že je žiaducné dosavádneho vyslanca z kombinácie vynechať a novou silou nahradiť. Viem, že všetci sme rovnakou láskou k drahej vlasti našej uhorskej zapálení a tak ani náhľady naše príliš sa rôzniť nebudú, preto vás vyzývam k podaniu svojich návrhov!“

Prímluva táto bola so všeobecným súhlasom a potleskom prijatá; po odznení potlesku vyskytla sa rôznosť: o čom najprv pojednávať?

Horkokrevný Varjassy, sestrenec domáceho pána, navrhol, aby sa celá rodina pripojila

k protivládnej strane a v tomto smysle vystavila kandidáta, „lebo,“ hovoril, „terajšia vláda nehladá zaujem vlasti, ale sa spravuje dľa vôle Nemcov. My sme národ svobodmilovný, od 1000 rokov ústavne spravovaný, naši otcovia urputne odpovedali každému cudzému vplyvu a my sa mu dobrovolne poddať máme? Všetko spojenie s Nemci pretrhnúť, zastaf si samostatne, a len tak bude spasená vlasť.“

Vyznať prichodí, že všetci mladší klonili sa tomuto náhľadu. Tu započal domáci pán:

„Uznávam aj ja, že sa nedeje tak, akoby sme si žiadali, ale ohľad brat musíme na okolnosti. Ak návrh Varjassyho prijímeme, ostaneme v stolici osihotení, a predsa my chceme víťaziť a víťaziť preto, aby sme vlasti pomohli. Myslíte, že protivládna strana niečo vykoná? Jednoducho prehlasovaná nepríde k ničomu, a aby prehlasovaná bola, k tomu množstvo prostriedkov vedie. V samej vládnej strane musia byť ľudia, ktorí budú dotieraf na vládu a vláda svojim ľuďom musí povoliť to, čo by opozícii nikdy nepovolila. V tomto smysle mienim vystaviť kandidáta vyslanectva.“

Pánu Rókássymu sa jedným fahom podarilo priviesť shromaždenie na svoju stranu, za Varjassyho návrh ani sám navrhovateľ nehlasoval, skloniac sa pred strýcovou múdrosťou politickou.

Nasledovala otázka osobná: koho vystaviť za kandidáta?

Rozhodlo sa najprv záporne: dosavádneho nie! Príčiny:

Jeden kričí: „dosavádny vyslanec zneužíva svoje vznešené povolanie k osobným cieľom. Svoj hlas predal za správne radcovstva;“

druhý volá: „len vplyvu navedeného od neho ministra mohlo sa staf, že som pri volbe hlavného notára proti jeho bratovi prepadol. A predsa, páni moji, či som to nezaslúžil ja?“ Všetci prisvedčili;

tretí vreští: „prenájem štátneho majetku v N. oddaný bol prostredkovaním jeho nie mne, ktorý som najviac sluboval, ale jeho švagrovi“ atď.

Všetky tie príčiny dostatočné boly, od dosavádneho vyslanca dôveru odtiahnuť a jinému ju oddať.

Malo sa dôkladne rozhodnúť: koho vy- Tieto dve sa doplňovali, prvá mala dost
slaf? V osobe pána Rókássyho spojená bola aspirácií, druhá dost peňazí, aby aspirácie
dosavádna rodina s novou Koreň Repovskou. tie podoprela. Nový kandidát musel prislúchať

Dr. Alois Pražák.

k obom a tak pán Rókássy bol povolaný miesto to zaujať.

Medzi búrlivým volaním vyhlásila rodinná porada pána Rókássyho za svojho kandidáta.

Oči všetkých obrátené boli na neho, ktorý potiahnuc obidvoma rukama konce svojho nákrčníka, započal svoju reč:

„Ďakujem za vyznačenie, ktorým ste ma poctili. Keď porovnáam úlohu na mňa složenú s mojimi slabými silami, neprichodí mi inšie, než nepriať vyznačenie toto.“ Slová tieto, ač celkom v nevinnosti povedané, spôsobili opravdovú búрку medzi prítomnými a jednohlasný výkrik sa pozdvihol: „Neprijímame!“ Pán Rókássy sa samolube usmial a pokračoval:

„Keď len mňa chcete zapriať, pánovia, do tohto jarma, tedy vašej vyjadrenej vôle povoľujem a snaženie moje bude ta smerovať, aby som očakávanie vaše nezmaril. Hlavní cieľ môjho budúceho účinkovania skrýva sa v tej výpovedi: vlast' šťastnou urobiť, a žiadna cesta k cieľu tomuto vedúca nebude mi obťažnou. Ponevác ale šťastie vlasti našej záleží v šťastných občanoch vlasti, preto musím zreteľ svoj obrátiť na jednotlivcov, zvlášte ale na svojich drahých priateľov, ktorým do ďalšej priazni týmto sa odporúčam.“

Živeniu nebolo konca, poslucháči znali oceniť jadrný program kandidátov.

Po všeobecnom nasledovalo podrobné rokovanie. Rókássy rozkladal, že z istého prameňa má slúbených 5000 zl. k zdarnému prevedeniu volby.

Aj to s potleskom prijaté bolo.

Každý sa nazdal, že už čas prišiel, aby na seba myslel.

Prvý bol Varjassy, ktorý zabudnúť, že ustanovizien peňažníckych strážcov má svoj pôvod v nemeckých časiech, žiadal úrad peňažníckeho dozorca.

Druhý z rodiny, ktorý svoj dosavadný život bol výlučne obecal cvičeniu psov a koní, cítil odrazu nápad k oprave školstva a neústupne želá si škôldozorstvo.

Tretí sa ustálil svoje duševné a telesné sily venovať úradu stoličnému, nie — vraj — za odmenu, ale zo zaujatosti za dobro stolice.

Štvrtý odhliadnuc od toho, že dozor a obrábanie svojich pozemkov sveril bol prenajímateľovi a jeho prax hospodárska záležala v odberaní prenájomného súčtu, následkom okamžitého vnuknutia túžil po katastrálnom úrade.

Pán Repa nevyslovil svoju žiadosť, odkladajúc ju čo praktický človek na ten čas, až pán Rókássy dosiahne svojho cieľa. Netúžil po veľkom, dostačil mu, čo pomocou obratného prostredníka ľahko je k dosiahnutiu — zlatý kríž.

Julko Koreň dobre znajúc, že Rókássy v záujme vlastnej dcéry zabudnúť nemôže na svojho zata, dal sa uchvátiť vlasteneckému rozhorleniu: „Ešte sme, pánovia, ani medveďa nezastrelili, a už sa delíte o kožu! Či sme len na to vystavili nášho kandidáta, aby sme mu dopodrobna cestu predpísali? Nepredpisujeme mu cesty, uspokojme sa s jeho vyrčenými slovami. Radšej si rozdelme úlohy k víťaznému prevedeniu.“

„Dobre, syn môj!“ prisviedčal pán Rókássy, „na podobné rozprávky máme času dost. Chcel som vás na niečo upozorniť, ale ste ma pretrhli; teraz dodávam: „Vy všetci považujete moje vyvolenie za výhru a to nielen našej rodiny, ale za svoju vlastnú; na výhru, ako znáte, potrebný je vklad, a tým majú byť vaše obete, ktoré priniesť máte, ak sa chcete výhry súčastníť.“

Nastalo všeobecné utíšenie. Kde sa osudné slovo „obef“ vyrečie, tam ďalšia rozprávka prestáva. Pomáľy sa zpomáľal Varjassy a ponúkal volebnej spoločnosti svoje služby v úrade pokladníka.

Slovo „pokladník“ stalo sa heslom všetkých; po veľkom namáhaní podarilo sa pánu Rókássymu tú hodnosť pre seba podržať. Jediní Repa a Koreň uviazali sa v trpnú úlohu, keď bude potreba grošom prispieť; ostatní ostali pri činnosti.

Po tejto všestrannej príprave, vo výhlade istého víťazstva, rozišla sa rodinná schôdzka.

Zástavy vialy vo všetkých osadách volebného okresu; slúžnovci dostali prísny rozkaz: z vyššieho štátneho ohľadu všemožne napomáhať vyvolenie Rókássyho. Čo to slovo všemožne znamená, vysvetľuje nám častokrát zazitý volebný ruch.

Kto nepredá svoj hlas za peniaze, najde sa spôsob, aby ho predsa dľa svojho presvedčenia neoddal. Má-li syna vojensko-povinného, bez pomoci úradských nemôže ho vysvobodit; kúpi-li majetok a zákonné ťaž-

kosti sa mu pri prepise do cesty stavajú, príde volebný čas, vtedy niet zákona, niet ťažkostí. Nemôže sa pravdy doklepať — keď zavejú volebné zástavy, pravda sa meria aj na holby.

Že každá služba požaduje protislužbu, rozumie sa, a veď mnoho nežiadajú od neho, maličkosť, niečo takého, čo sa rukama chytiť nedá, nie majetok, nie pôžitok, nie jeho krev, len jeho — sväté právo.

Nezaháľala ani rodina; pán Rókássy nariadil týždenne dvaráz na krémách jeho darom merať pálenku a víno; Koreň a Repa pri všetkých dávaných hostinách rozprestrelí čin-

(Pokračovanie nasleduje.)

nosť svoju na okolité osady, ktoré s jich závodami v potyku stály. Kto sa opovážil shodnutiu rodinnému sprotiviť, bol zo sväzku robotníkov alebo dovozníkov vytvorený.

Nedivme sa, že pri tomto pokračovaní volba vyslanca v shode s túžbami rodiny Rókássovskej vypadla. Ľud ľpi ešte na hmote a hmota je ten motúzok, na ktorom je priviazaný, a ten, kto motúzok ten do ruky dostane, vodí ľud.

Pán Rókássy, vystrojený poverujúcimi listinami, odobral sa na miesto svojho nového účinkovania. Každý z rodiny čakal svoje, ľud nečakal nič.

Oblaky.

(Pokračovanie.)

Sbor.

Dieťa v loži — anjel boží;
kto mu, ktože nezpomôže?
Čo nás teší i čo desí:
povedzme si, povedzme si.
Čo rád rosy praješ roli:
kdes hromadil do stodoly?

A oblak — rosa mu s krydiel odkvapkáva —
jako keď šustí dážď v noci, tak rozpráva:

„V nedelu, keď nešpor v chráme bol odzumen,
do stráne vybehli: kde zžikla jarcov zel
a stužky pšenice na čierno ztemneli.
jakoby na rakvi dievčinnej flór chvelý;
kroviny stáli kde vetvy navädlé,
v nichž mlčia konôpky s pipefom, zasmädlé, —
jako to bujnelo ten dričň, ten šíp, ten kleň!
a dnes, jakby je mráz obaril, ostrý srieň;
kde vyschly studnice, len jamky prázdne dnes,
kde oči kryštálne žblunkaly predtým v ples;
zem kde tak zpučaná, že vstrčíš šírkon dlaň
v tie škáry horúce — Bože, len tých úst chráň! —
kde zem jak perina, keď páper vyšumel,
skaly jak železo, čo hasia na ocel: —
ta vyšli roľníci v halienkach sviatočných,
nazrieť sa v obličaj tých úrod boľastných;
obuv jich, tie krpce soshly na krkošku,
dávno nezrošené ani len zatrosku . . .
Šesť nediel úpeli, dúfali v kostole;
ale ani kvapky nefrkló na pole.
Nedela siedma dnes: i dneská vzdychali,
prosili, húdili, ba horko plakali:
„ó, vylej! ó, vylej rosičky, bože náš!
slz našich málo nám, ak sám ty nepridáš . . .“

A v prsia bili sa, hláv až po dlažbu klon;
tak čúval, vidal jich kedysi Babylon.
Však nebo jak zrak, v ňomž nevádi žiadna smel,
a každý slnea blesk zamárni jeden kvet.
Nuž k stráni príbehli, kde nieto prekážky,
vyzerať, uvítať oblačné prevážky;
jak sa napinajú — podstavcom pozoru:
čiže už výjde raz host zpoza obzoru
ten dávno žiadaný? . . . van zavial, pohonič —
ach, ale prázdny voz vezie, v ňom — pána nič.
Zas darmo modlitby brajú sa ku nebu?
Neuznal ešte Bôh milosti potrebu?
Na marnosť vyliali i dnes slz vrelý tok?
Nuž slza už nemá do výšin účinok?
Ach nie! ach nie! ach nie! — Nuž zúfať . . .

diabla vzkaz . . .
I to nie! ešte nie! — K modlitbe ešte raz!
a už poklakali na brázdy zatvrdlé,
pokamia meč v srdci, pokora na hrdle —
zastokli zraky v zem a zas je vyňali
a k nebu čo hajno škorvánkov pohnali.
Raz spev: „ó, rosy daj! . . .“ zas šept: „ó, odstav
dážď!

Slož zlatý, a obleč brunátny z mračien plášť . . .
Náš Bože, otče náš! vidz našu potrebu;
keď pozvalš' do sveta: pomoc aj ku chlebu!
Smädneme, žíznime: daj čerstvý vody val,
ako si na púšti jej svojmu ľudu dal.
Smiluj sa, slutuj sa! veď dievky volajú;
jasným nie, už mračným si ťa byť žiadajú,
dnes mračný si jasný k nim svojou milostou, —
pán čierno odel sa, tak čaká na hostov . . .
Ukáž sa, otec náš! však prížmúr oko své;
lež ukáž tie víčka, obrvy hodbábne,
jichž stín podáva chlad, čo sladší ako mäd —

jíchž tmu žalostivú miluje pole, sad . . .
 Ó, obzri pole, sad! . . . a prenikne ťa žiaľ,
 nemožno, nad nimi abys nezaplakal;
 a keď si zaplakal, a polia zkvitnú zas,
 radosť ťa zachváti, keď shliadneš druhý raz — —
 Šesť dní si pracoval, keď svety tvoril si
 — a preto žitie jích od teba odvisí —,
 šesť dní na stvorenie! . . . spočinku siedmy deň . . .
 Na udržanie nás — z tých šiestich len jeden,
 deň jeden prosíme; nuž daj ho, tvorče, daj!
 a tých päť ostatných, jak dnes, odpočívaj!
 V potoku mláčok pár — jak lúky to mrzí! —
 pár sáz, by nerekli, že zem je bez slzy;
 mlyn dávno prestal mlieť, bárs i odstaveno
 čaká na úpuste, a zdravé vreteno,
 kameň vykovaný a plný mešká kôš:
 nehne sa koleso: bez vody jakže môž?
 Za mlynom priesady po hrudách zavädle
 a bielym sťahivom motýlov pripadlé . . .
 A obráť kamkolvek, Bože, svoj múdry zrak:
 i uznáš, že ďalej nemôž' to ostať tak;
 uzreš, že stinný les — i ten je barvy mdlej,
 hej všetko pýta piť . . . ó, nalej, ó, vylej! . . .“
 A padli na tváre, čiel jích prehorký pal
 s tým ohňom zo zeme, zo skál — sa vedno sňal.
 Tak tíško vzdychajú, jak báj ponad rummy — —
 i hne sa osenie, a vánok zašumí . . .
 Keď bôlom zmorení povstali, v zúfaní —
 už kukám zpoza hôr ja — Bohom poslaný;
 domov už chceli íjsť, však zas len vzozreli:
 jaké prekvapenie, keď oblak videli!
 „Ó, milosť zjavená! pozrite, bratia, ta:
 ach chmára tiahne sem na rosu bohatá.
 Hej, dobrá — chváta k nám . . . či aj tu ostane?
 Však k nám ju posielaš, ó otče, ó pane!?
 Nechaj ju, ó ostav! ó pristav nad nami!
 káž zastaf, jak si bol naložil s vlnami . . .“
 Čujúc to volanie i, jak mi vyprávval
 van, lkanie predošlé: opravdu jal ma žiaľ.
 Zahrmím; a oni: „hľa slovo, čo teší!
 Vďaka ti, ó vďaka! za chlieb náš vezdejší . . .“
 Do vzduchu krýdlo zpriem, by van mi nesňal
 plášť —
 a jako pres sito tichunký počne dážď;
 prach vyvstal po zemiach, páchnuť to začalo,
 poznať, že starý smäd — dávno nepršalo.
 Zprvu len mrholí, priam hrubne, hustne viac . . .
 a šustí, jakoby „veď pite!“ hovoriae.

Umokli rolníci, zamokli do niti;
 ale len meškajú — rad stlpov omytý;
 až keď už videli, že skoro neminie:
 v praviciach klobúky, pohli sa k dedíne.
 Tie hlavy, — čierny tu, tam rusý, šedý vlas;
 a celou cestou len: „vďaka ti, Bože náš!“
 S tým sišli . . . ulahli so vzdychom za pomoc.
 A ja bdel nad poľom a — slzil celú noc.“

Sbor.

Poslom božím — jaké šťastie!
 a to je aj cieľ náš vlastne.
 Čo nás teší, i čo desí:
 povedzme si, povedzme si.
 Ty brat bladneš a šinie ťa:
 čo za závrat tebou zmieta?

A oblak jakby v potácaní,
 tak vetí:

„milí moji páni!

Ja točil kruh okolo zeme,
 tadiaľ, červenej kade stužky
 v bléiacom blku beží pás:
 a hneď mi noci mračno temné
 v tvár — v čude i so zlatokrúžky —,
 hneď zase dúňový padal jas.

A rýchla jak tá zmena v letu, —
 že i zazrieť je ťažko oku:
 keď mizne deň — noc, svit a mrk, —
 jak barvy tie sa v dúhy pletú,
 a zápät v krásnom rozvitoku —
 kým v mrku chvost, už v svitu krk.

Ten zeme vrt jak neustalý!
 No v rovnom predsa ja s ním spechu,
 tá sihoť podo mnou — i dnes:
 tichého vókoí mora valy,
 a ostrovom, mne na útechu,
 nesmrteľný myrtovy les. —

Ha! — Čo ma to pozabavilo,
 či znavenosť, či lesnie kúzo!?
 Ach, zem i sihoť — už sú preč.
 Jak? . . . rozdrapené mi vetrilo? . . .
 A v tom i more sa vykluzlo —
 tu sucha vrch, jak ostrý meč.

I musel som si odpočinúť . . .
 Lež zem, tá ide a nečaká;
 idem i ja — však nesený.
 Čo z toho mi, čo značí — hynúť?
 Mne žiaľ; bo česť vždy tomu taká,
 kto v svojom zhorel plameni.

Oj, hore zpät perute moje!
 Dost okamih! viem, zas ste stuhly;
 ta na — pláň, kde mrak doma je!
 Ach nehnú sa, visí oboje . . .
 Nuž — tak ma do umrlčej truhly!
 som vyvržený — z kofaje . . .

A zomrel som. — Však z mrtvýchvstanie
 ma znova k žitiu vyvolalo;
 a novú nastúpil som púť.
 Nie rovníkom, kde mor má stanie;
 od póla k pólu ma včul zvalo,
 kde hneď zhrieva, hneď chladí hrud.

Čo tam, že púť so zemou priečna?!
veď ona, čo ma opustila.
Ja teraz už sa k nebu mám.
Ha, cesta hviezdna, cesta mliečna!
k nej tiahla celá túžieb sila . . .
cítim, že šťastný budem tam.

A kráčam — počnúc na severn,
kde lad, a nižej kosodrievä: —
až sosien mi oproti les.
Tie vrchy jak sa v nebo derú!
s nich ladovec sa mi usmieva . . .
Nedôjdeš, vrch! do raja dnes.

A ďalej — už čujem pach broskvy;
letorost kýva olivový;
vonný sa chveje rozmarín;
plam ruží, jako oheň Moskvý;
zas sycomorý obraz nový,
jej svodný šum, jej sladký stín . . .

Len ďalej — — kaktusov nestvory;
do výšky zpupne zdvihly hroty,
kým v sneži šťava jejích vre . . .
ta ďalej . . . A som na predhorí.
Zem zašla, jak keď vlna sotí —
ta s ňou, veď všetko na nej mre!

A spejem k pólu — zase lady,
a svet . . . čo človek ni netuší . . .
Ó, pó! to zeme hlava snáď,
či nohy!? — Ďalej, túžba radí.
Druhý bok! . . . Dobre neohlúši
zem samú — Niagary pád.

A ďalej — mnohé opakuje
sa, mnohé i zas nové vzniká;
kde človek býva, jedna tvár . . .
A let môj odieva a zuje
za pásmom pásmo . . . slasť veliká!
bo zas hľa tu — polárky žiar. —

A týmto smerom točím kolá; —
čo jedno, vyššej — širšie sahá,
jak keď na pleso uhoďíš . . .
Však nič viac ja nežiadam z dola;
na hviezdnej ceste dôjdem blaha:
a preto ta — v tú krásnu výš!

Ó, vyššej len! . . . Hach! zhubné prsty
mi krýdla bystré ulomily!
Tu zrada tiež? Jak možno to?
Nuž ja len — dušou zemskej prstí,
a s prstou tiež raz do mohyly!? . . .
— Tak ber si, zemská trampoto!

A klesám — — a na pustom štítu
som skonak od perutí bôhu,
a neviem, kam to som sa del . . .
Tretí raz zbudený som k žitiu,

a tu som ajhľa s vami spolu.
Viac nedychtím, bych neumrel;
bo cítim v duši toho výraz,
že z mrtvých nevstal bych štvrtý raz . . .“

Sbor.

K výši túžiť — božia vôľa;
lež ijsť: len keď sám Bôh volá.
Čo nás teší, čo nás desí:
povedzme si, povedzme si.
Tebe to z úst, braček, šumí:
čo za šepety, čo za dumy?

A pretrúe snivé oči, oblak zádumčivý
— vždy ešte jakby zo sna — začne, sfaby divy: —

„Ja sedal osamele na horách Atlasu;
tam presníval dlhý prúd i mora i času.
Až som sa vzchopil predsa zo snov čarotvaru,
a odtiahol. — Púť nesie ma ponad Saharu.
Širošire prestiera sa pláň tá podo mnou,
že i zrak oblakový tou diaľou ohromnou
sa zatratí a zblúdi bez stopy, bez sledu,
a nevie, kade siažiť: či nazpät, či k predu.
Veď len čo slnce samé na ohnivom koni
smer určuje, lež i to oblak sám si zeloni.
Nie! čo vzduchu celého v šíky stanú mraky:
čo by tú pláň obsiahol, nevrhnú stín taký! . . .
Ó, Saharo! nestvoro! kto tak rozpiak, kto ía?
či stelesnená štedrosť a či živá psota . . .?
Si najväčší stól zeme . . . čo naň darov treba!? . . .
najväčší stól, a na ňom — ani kúska chleba!
Ó, Saharo, čudeso! Prv snáď lože mora:
dnes lonom ohňa . . . jedno! oboch vlny moria . . .
— Dlho putujem, dlho — v žhavom podnebesku;
hlucho, mrtvo podo mnou, — len zámety piesku
rudo zapáleného, ktorý sem-tam zmieta
dľa ľubovôle orkán — vládca tohto sveta.
Vidz medzi valmi piesku tie kotliny, jamy:
to džbary, z nichž vypily vodu slnceo-plamy;
sú sfaby pysky zeme — chcejú prerieť čosi: —
hej, majú sa nažiadať o tú kvapku rosy!
Ja sám utekám ďalej — strašné ku pohľadu!
až sám týmže pohľadom upadám do smädu;
a slnce bije, bije — lúče v moje hnáty:
že i mraku pomeškať tu — ach, osud kliaty! —
Trielim, letím nezbedne — — až ma pozastaví
krídel paliem, podo mnou milo usmievať,
jíchž dech — ó, jak hltal som dušu jejích vonnú!
Kde sa tu vzaly? či je z dolin Libanonu
velkopanské snáď cedry do vyhnanstva daly, —
a či banán — baobab zradu nkovaly
to tam v ramenách Nílu, nezbedníci drží,
i sem sa daly v útok, tu môcť vyliat slzy,
dcéry prírody krásne . . .? Jako sa vec má kolvek:
zpät do sadov Kahyry s nimi, sudeo! človek.
Veď to by ukretenstvo! Malý i trest smrti
na toho, kto úbohého tuto vadi, škrtí . . .“

— Vŕsk palmy — ony svieže! Vetvy uklonené k zemi vypráhljej tiažou bujarej zelene: nie, nenie zem spráchnelá, stín jích kde sa stele: bujná tam, jemná pažiť, tam koberce skvelé. A v stredku štyroch paliem zvučný žbinkot vody; oj, vlny tie — na púšti opravdové hody! Tá púšť, jako boháča žhavé bydllo ono, a tuto tento kútik — Abrahama lono . . . Ale ver sihoť tá dnes bez života není: šťastná tam — karavána! u nòh pohodený rásny plášť beduinsky — tak si každý hovíe, hovíe, keď sa občerstvíl; a slova nepovie, snáď aby nezahriakol tú mluviaču vođu a právo pohostinné nezavzalo škodu; ani slova nerečie, mier jeho jak v raji, sníva — asnáď tisíeu a druhú noc báji . . .? V pohodii roztomilom nájdeš i tú favu, jak loďku bez úrazu došlú do prístavu. — Pokochajúe sa plne v spatrovaní toho, z nehož ja sám koristil na požívu mnoho, kvapím ďalej, zas ďalej . . . Ktože môže za to? Tak to už je oblaku samým Bohom dato: že ďalej a vždy ďalej jak Ahasver musí, — a len štít hory ak ho chvatne na čas: tu si! Tak hnal som teda ďalej — horko páli znova; bo mrak má stín pre iných, sám doň sa neschová. A na ďalšej ceste tiež tu tam zvú oazy; ale ja sa jim vyrval z púťavých refaží: veď súrilo to teraz akous' túhou k predu, a túžby — túžby, kam tie všade nezavedú!? Letím . . . letím . . . Ha! čo to? aký balvan skaly!? Hej, tam si — vypočiniem. A hneď, ukonalý, dvoma-troma záchvejmi krýdiel som u cieľa. Pres štít sa pozavalim jako šata biela, štít skalní, jedným uhlom čo do neba báda, kým v štyry sveta strany dolu sa rozkladá . . . Štít skalní, pyramida! Skrytej slávy žrielo! Znáte, čo to? Jeden vrch, ale ľudské dielo! Ludia prví videli strmé stavby božie; namysleli si hlupci: že človek tiež môže, môže človek ako Bòh. I zdvíhali skaly a na skaly skladali . . . Ale bôľ nemalý! Skala tú hrud' človeka slabú predsa zdrť, i tá stavba stala sa — lež pomníkom smrti . . . Pyramído, hoj skalo! kde tie ztvrdlé ruky od krvavých mozolov, ktoré — pokým muky hrud' zpod farchy stonala — — dvíhaly ťa k výši?

(Pokračovanie nasleduje.)

Či dleju u nòh tvojich, či v samej tej skrýši vystavenej pre seba? To jích mumij sklady? Tuším, že nie — otrok jak do takej parády? Otrok — ten iba staváť žítia, smrti tróny: kam sedajú, líhajú — pyšní faraóni; otrok, čože je otrok? . . . Tým slnca úpekcom hynúci kvet . . . Ja predsa chceľ bych byť človekom: abych vyzvtýčil čelo jak prapor svobody, dôkaz dal — čo to: človek? Nie synom náhody, nie plodom stajne, nie on! . . . Leč nač nával citov? Ja neviem, a nepovie nik: kde jích hrobítov . . . Vŕsk otrok v smrti voľným tiež: — či to dost není? Snáď i tam on kameňom kameň priložený! — — Pyramida! — len jedno! — Ona stojí veky. Prečo stojí, keď beží zem, slnce i rieky? Prečo stojí nehnutná, keď Samum chumelí; a nepadá prečo, keď šibú naše strely? Pevná! bárs tých dávno niét, čo ju postavili, a či — bo dony časné — zvečnely mohly? Vzдорovití murári v zem sklonili šiju, lež pyramida stojí! . . . No potomci žijú . . . Nuž obraz človečenstva si ty hradbo prvá, a kým ty nezanikneš, človečenstvo trvá! Či tak? kto mi odpovie? čakám túhou nemon . . . Nik! Ach veď oblak som a — medzi nebom — zemou: zem ma natoľko pozná, nakoľko ju zvlažim, a do neba sa dostať — za tým darmo bažim . . . Pyramida! I voľno tu i zas tesknota. — Jakové šťastie! vidieť opäť kus života. Hej! kto si? premluv, kto si? Či tiež jeden z divov? A kto ťa tak ovenčil krásnou tvojou hrivou? Neodpovie prichodzí — musí mať príčinu —, ale tam na podlahe ulahol do stínu. Si lev! viem už: panovník druhý v tomto kraju, a víchor a lev — tí reč svoju vlastnú majú: keď rozzúrení hučia, abo keď sú v dunce tej veľkolepej, tichej — kto jim tam rozumie? — Pyramído! ty stojíš! a svet vókol beží, a hrdý lev, lev hrdý v stínoch tvojich leží; a prikúri i orkán s vrelým dechu vanom, vŕsk šedý šat tvoj: víchru nebaďaf prach na ňom. Lev vstal už, a zas ide — vážne kráča k predu . . . Tam srieborný pás Nílu . . . ta ho dumy vedú — Eh! pohnime sa i my po prestávke malaj. Život vždy ešte hádkou . . . zpät? napred? . . . len ďalej!

Falošné vlasy.

Noveletka.

Budúcej zimy budú tomu tri roky, čo do stoličného mestečka Z. prišiel nový kráľovský okresný sudca Ladislav Ribay i so svojou mladou krásnou paňou.

Väčšmi nežli krásou a bohatým vkusným šatstvom budila pozornosť pani Helena Ribay v tie časy neslýchanou jednoduchosťou ustrojovania svojich vlasov. „To nemožno ani fri-

zúrou menovať,“ hovorily panie, ktorých hlavy v tomto ohlade nemaly nič spoločného s tým, čo obyčajne označujeme výrazom jednoduchosti. Pánom ale zdala sa tá jednoduchosť, už i preto, že patrne bola ostrou kritikou tých frizúr, ktoré v mestečku Z. podľa vzorov najnovších „Mode journalov“ v kvete byly.

Rozumie sa, že vlny pani Ribayovej byly predmetom častých rozhovorov, a že mnohí, alebo lepšie mnohá zvedavá bola vyskúmať, ako táto z veľkého mesta prišla, ináčce cele dľa predpisov módy vkusne pristrojená dáma, prišla ku svojej skromnej, nápadne jednoduchej frizúre? Kto zkúma, vyzkúma, a tak zvedavé obecenstvo dozvedelo historiku, ktorá tajomstvom ostať mala, ako pani Ribayova totižto prišla ku svojej jednoduchej, ale jej veľmi dobre slušiaccej ústrojnosti svojich patrne od prírody málinko kaderavých vlasov. Ako toto tajomstvo prezradené bolo? to je ťažko povedať, a zbytočné by bolo i chceť to vypátrať. Keď ale už raz známe bolo v meste, nenachodíme príčiny, prečo by sme ho my tiež bez obavy, že z indiskrétnosti obviňovaní budeme, nepovedali našim nežným čitateľkám.

Boli oni veľmi krásny párik zasnúbencov, terajší pán okresný sudca Ladislav Ribay a Helena V. — on vzorom mužskej krásy, ona utešeným kvietkom, na ktorý kedy svietilo slnko.

Len osem dní ešte, a mala byť svadba. Čo tu ešte práce za ten krátky čas, koľko starosti, len aby nič zabudnuté nebolo. Či div potom, že Helenke často vyrážala sa starostlivosť na jasnom jínáčce čielku? Jej mamička, vdova bohatého bankára, s úsmechom sprevádzala jej pohyby, keď Helena so svojim sverencom ruka v ruke chodili z izby do izby a s veľkou vážnosťou hovorili o budúcom sriadení svojho domu, ba ešte len i o pripravách k svadobnej ceste.

„Mňa len predsa mrzí,“ preriekla mama, „že sme Rafaela neprimáli, aby fa bol odmaloval; ako rada by som v mojej budúcej osamelosti mala väčší tvoj obraz! Fotografie, a to i tie najlepšie, sú len nedostatočnou náhradou —“

„Ach, neupomínajže ma, mama, na toho nezdvorilého človeka,“ pretrhla Helena, „dost mrzko bolo od neho, že ma nechcel malovať.“

„Ale, anjelík,“ ozval sa Ribay, „ako že to môžeš nazvať nezdvorilosťou? v protive, dokazoval ti veľkú zdvorilosť, veď tvrdil, že jeho umenie nenie dostatočné —“

„Ó, bolo by bývalo dostatočné, keby si len bol koľko toľko chuti dodal, ale, znám dobre, protivná som mu, lebo som ho tak často hnevala, keď laskavý bol, a k radosti maminej za pár mesiacov ma vyučoval. Či ja môžem za to, že nemám vonkoncom žiadneho maliarskeho talentu, a že som neznala pochopiť, čo mi prednášal o „perspektíve“ a jíných zdĺhavých veciach.“

A Helenka stiahla ústička tak lúbezne, že Ribay opravdu nevedel pochopiť, ako niekto môže byť maliarom a s chvatom nebere sa túto roztomilú tváričku malovať. „Je on divný svätý,“ tešil mladuchu svoju, „dnes po obede zase držal v kaviarni veľikánsku reč proti nerozumu a nevkusu —“

„Ženských mód?“ s úsmechom opytuje sa pani V.; „nebolo by to po prvý raz.“

„Ovšem, dnes ale zvláštne rozhorlil sa nad ženským ustrojovaním vlasov, a zvlášte proti móde nosenia cudzých copov.“

„To očakávať možno od neho —“ horlive preriekla Helena.

„No,“ bez okolkov hovorí Ribay, „je v tom niečo pravdy; pekná je tá móda už raz nie, ale my rozumnejší mužskí vieme, žeby sme darmo bojovali proti tejto móde, tedy mlčíme. Pánovia, ktorí shromaždení boli v kaviarni, zväčša dôstojníci, ostatne veľmi prisviedčali Rafaelovi.“

„Tak!?“ tahavo opytuje sa Helena.

„A tvrdili, že ty samojediná si v celom meste, ktorá nenosí falošné vlny.“

„Ach, Bože, Lacko —“

„Nuž veď je tak, a ja som tiež trochu pochvastal sa s tvojimi krásnymi vlnami.“

„Pfui, ty si mrzký, v kaviarni nemáš čo o mne hovoriť.“

„Upokoj sa, dušička, mnoho som nehovoril; veď znáš, že keď kamarát Rafael príde do prúdu, jíný nedostane sa tak priam

k slovu. Prirodzene že i teraz reč svoju, ako obyčajne, zakončil hrúzyplnou udalosťou.“

„A ty to, Lacko, znáš tak krásne opätovať, že sa zdá, akoby Rafael sám vyprával.“ riekla pani matka: „no, vypravuj nám tú udalosť!“

„Áno, áno, milý, drahý Lacko; ale skôr musíš ešte odbehnúť a Dianu doviest; chůda, tam dolu je zavretá a chce sem, či ju nečuješ?“

Ribay, rezumie sa, ponáhľal sa vysvobodit z väzenia miláčka Heleninho. Keď zavrely sa dvere za ním, bežala Helena k matke, a náhle, šeptom hovorila k nej:

„Ach, mama, drahá mama, kde len naberem ducha smelosti, dnes mu to musím povedať!“

„A čo, dieťa moje?“

„Ach, mama, nerob sa nevedomou, veď znáš, čo som mu vždy vyznať chcela; čím viac som to odkladala, tým ťažšie mi je teraz hovoriť. Ani neviem, ako to mám urobiť.“

„Veď je to celkom jednoduché; povieš: lúby Lacko, ja mám —“

V okamžení tomto otvorily sa dvere a Ribay vnišiel s psíkom. Helena položila ruku na ústa matky a hrozila jej prstom. „Helena chce sa ti zpovedať!“ riekla vzdor tomu matka.

„Ach nie, nie! teraz nie, teraz musíme piť čaj, potom dobrý, milý Lacko, musím si nasbierať smelosti.“

„Zpovedať, tajomstvo? čože si spáchala? Bude to veľký hriech! Nuž tedy, zpovedaj sa!“

„Nie, nie, teraz nie, potom, dovoľ mi ešte krátku lehotu. Medzitým môžeš vyprávať svoju historku —“

„Ako rozkážeš. Nuž tedy tú udalosť. Predstavte si, že som ja vyprávajúci Rafael.“

„Tvár známe, nuž tedy.“

„Nuž tedy: Pred rokmi poznal som v Paríži mladé dievča.“

„Ty?“ opytuje sa Helena.

„Nie, ja nie, upokoj sa, veď vyprávam v mene Rafaelovom. Padla mi do očí čarovnou krásou jej vlasov, také vlasy som nebol ešte videl. Bola ona chudobná ševkyňa, jej mladosť a tie čarovné, zlatom ligotajúce sa vlasy boli jej jediným pokladom. Každé ráno, keď pred roztlčeným zrkadlom v jej

chyžke pod strechou strojila sa, hrdosťou naplnená hovorila: „až do noci pracovať musím, aby som niekoľko krajciarov zarobila, ale čože by daly tie vznešené dámy, pre ktoré pracujeme, keby mali moje vlasy.“ Mladá, pekná Julika mala i milého. Bol majetný a z dobrej rodiny, volal sa Eugen M. Avšak tento onedlho zmiznul, lebo zunovalo sa mu obcovanie s Julkou. Táto myslela, že je nemocný, že sa vráti, ale darmo čakala na neho dni a týdne, a keď prišla domov, plakávala celé noci.

„Lacko, lúto mi tvojej Julky,“ hovorí Helena, „ale zdá sa mi, že je tvoja udalosť veľmi každodennou. Veru, veru, Rafaelova obrazotvornosť tuším veľmi utrpela letnými palčivosťami.“

„Len poshovie, príde toho ešte viac. — Mnohým plakaním trpely jej oči, ktoré choravely tak, že tú fajnovú prácu, ktorú najlepšie platili, viac konať nebola v stave, a to bola jediná, ktorú znala a ktorú rozumela. Jej usporené peniaze skoro sa minuly. Jedného dňa prišiel domovník do jej chyžky:

„Paničko, prosím vás, aby ste okamžite zaplatily bytné, alebo sa sťahovali.“

„Majte lútosť,“ pravila, „onedlho vyzdravím, budem môcť zase pracovať.“

„Ja by sa rád slutoval, ale čo chcete, ja som len domovník, majiteľ domu žiada len odo mňa, aby som doberal bytné, alebo vás vyzval k opusteniu obydlia.“ Chlap odišiel a za ním hneď dievčina opustila chyžku. Napadla jej posledná myšlienka raty. Šla viac uliciami, až zastala pred domom vlásenkára, ktorý odkúpil jej krásne vlasy. Zaplatila bytné. Ale i za vlasy obdržané peniaze minuly sa, a jedného rána vytiahli z vody ženskú mrtvolu s krátko ostrýhanou hlavou.“

„Ale, Lacko, veď je to vonkoncom nie veselá udalosť.“

„To som ani netvrdil, dušička; jestli ti je alebo mame prísutná, prestanem.“

„Nie, nie, vyprávaj len ďalej!“

„Eugen takmer zabudnul Julku. Bol on šťastným, závišť vzbudzujúcim snúbencom krásnej panej D. Mladá táto vdova bola bohatá koketka, a túžiacia po zábavách, bola krásavicou len nedávno zjavivšou sa v Paríži,

o ktorej mnoho rozprávalo sa. Medzi všetkými záletníkmi vyvolila Eugena. On by bol veľmi šťastným býval, keby ho jej čudésné zlatom ligotavé vlasy neboly upomínaly na Julku, ktorú kedysi domnieval sa že ľúbi. Bola to osudná upomienka, ktorá vždy opätovala a obnovovala sa, a pozdávalo sa mu neprestajne, že sa on už kedysi bavieval s tými krásnymi vlasami, ktoré zdobily hlavu panej D.“

„Jeden večer — o osem dní mal byť sobáš —“

Helena sa predesila: „Ako, o osem dní?“

„Áno, o osem dní; je ti to podivné?“

„Ach nie, len som myslela, práve ako pri nás!“

„Práve ako pri nás. Bol maškarný ples v skvostnom paláci mladej nevesty. Krásna vdova mimo obyčaja vyzerala veľmi bladá a unilá. Eugen dopytoval sa jej, čo jej chýbi. „Boľí ma hlava,“ odvetila, „tak mi prichodí, akoby ma ktosi za vlasy ťahal; už som sa viaceráz obzrela, či ozaj nikto nestojí za mnou, tak klamný je ten pocit.“ Keď spoločnosť pozde v noci sa rozišla, šla pani do svojej chyže a vzdor boleniu hlavy tuho zaspala. Zrazu, len málo ešte spala, zobudila sa, dvere, ktoré sama z vnútra zamkla, otvorily sa, a pozorným krokom šla ženská postava v mokrych, vláčiacich sa šatoch cez chyžu. Pristúpila k stolu, na ktorom ležaly paňou položené copy, vzala jich a potichu a smutne, ako prišla, odišla. Mladá pani na smrť predesená cengala a opytovala sa svojej slučky, ktorá v susednej chyži spala, či nikoho nevidela. Nikto tu nebol, milostpanej sa snívalo. Ale veru pani nesnívala, na druhý deň ráno dokázalo sa, že zlatožlté copy zmizly. Duch úbohej Julky nemal pokoja, kým si svoje vlasy nazad nevzal. Mladú paňu našli ráno v horúčke, z ktorej viacej nepovstala. V deň, v ktorý mala ísť na sobáš, bola mrtvolou.“

„A Eugen?“ opytuje sa pani V.

„Ten, ten sa bezpochyby oženil s jinou.“

„Prirodzene,“ prehodila Helena; „neverní mužovia! A to je zakončenie?“

„Veď znáte, že rozprávky Rafaelove nikdy nemajú uspokojujúce zakončenie, ale vždy morálku.“

„A tá morálka je?“ opytaje sa Helena s núteným úsmechom.

„Nuž veď je zrejmá. Nenoste žiadne jiné vlasy, len ktoré nariastly na vašej hlave. No teba netýka sa to, ty to nepotrebuješ, a keby i tomu tak nebolo, tvoj dobrý vkus chránil by ťa pred tým. Ja som síce ešte ani nerozmýšľal o tejto móde, ale opravdu nepekná je. Keby som si tak myslel musel, že tvoje krásne vlásky kedysi zdobily hlavu nejakej upískej robotnice —“

„Ale, Lacko,“ pretrhuje ho Helena, „ty si dnes večer veľmi mrzký,“ pustila jeho ruku a chytila sa upravat čaše. „Teraz budeme večerať a necháme tie hlúpe rozprávky o vlasoch, ktoré opravdu sú veľmi neästheticke a človeku v stave sú pokazit apetít.“

„Helenka má pravdu,“ vraví pani V., „čaj nám takmer vychladnul. Tak sa mi zdá, akoby našu Helenku tá rozprávka rozčulila bola; celkom zbladla.“

Ribay vyskočil a pozorlive nazeral do očíek Helenke. „V skutku zle vyzeráš,“ vravel, „a ja som zase ako obyčajne farbovosť dokázal, že som to nepozoroval.“

Helena opravdu zdala sa byť unuванá a bladá, keď s očima uprenými na doľ mamke podala čašu.

„Tu máš pokutu za tvoje tajomníckárstvo,“ šeptala jej mamka; „teraz von s pravdou.“

„Teraz nie veru, teraz to povedať nemôžem, mama!“

Lacko sblížil sa k nim.

„Čože vy šeptáte? Ale naozaj, zdá sa mi, že je Helenke zle, a to tají predo mnou!“

„Ó, zachráň Bôh, nič mi je, nie. Pravda že lepšie bude, keď si lahnem, — jest i tak nebudem, tie mnohé návštevy dnes, asnaď i horúčosť veľmi ma unuvaly.“

Ribay nechcel pustiť Helenku, ale pani V. riekla: „Nechaj ju len, nech si odpočenie, v posledných dňoch mala mnoho práce, až do unovania. Potrebuje pokoj!“

Lacko, dobre vychovaný, poslušný zať, bozkal rúčky svojej mladuche a prosil ju ešte raz za odpustenie pre tú hlúpu zábavu.

„Zavčas rána prídem sa opýtať, ako sa máš!“ volal za ňou, keď už bola von z dverí.

Helena pomaly stúpala širokým schodom a vnišla do chyže.“

„Nepotrebujem ta viac, Zunka,“ riekla k svojej služke, zapalujúcej sviece, „dnes sama sa odstrojím.“

Keď zatvorily sa dvere, sadla si Helena na stoličku a horko plakala. Keď počula, že Ribay odišiel, stala si pred zrkadlo a vyťahovala ihlu za ihlou zo svojich vlasov, až dva dlhé ťažké copy padly na stol. Jej vlastné vlasy byly husté, kaderavé, ale tak krátke, že sotva dosahovali plecيا.

„Tu ležia tie hlúpe copy; dnes ma opravdu tlačily. Ach, ako mrzko je to, keď človek má zlé svedomie. Vždy sa mi zdalo, že mi tieto falošné vrkoče idú odpadnúť. Ale prečo som mu to už dávno neriekla? Oklamala som ho, on mi to nikdy neodpustí, a on je tiež nepriateľom falošných vlasov. Ó, a ten čudák Rafael! Čože ten má o módach hovoriť? Nech len pozre, ako on vyzerá, až hanba, a ten chce súdiť o tom, čo je slušné a pekné. Keď sa vydám, nesmie Ribay obcováť s ním. Ale konečne ani od Lacka nebolo pekne, že dnes hovoril o vlasoch, a len vždy o vlasoch, keď sa pije čaj. Akoby možné bolo s chuťou niečo užiť. V skutku, veľmi zle mi je, menovite v žalúdku, a i hlava ma bolí. Zajtra dojista budem mať horúčku, a akby moja svadba mala byť — —“

Helena horko plakala, keď sa videla s myrtovým vencem v otvorenej rakvi a pred sebou všetkých dôstojníkov, ktorí si šoptali o jej falošných vlasoch. A tomu všetkému je príčina ten nešťastný maliar. — Ach, ale ešte tolko práce, tolko priprav, a myšlienka na tie zapúdila bázeň pred horúčkou.

„A koniec koncom zajtra ráno hneď a hneď všetko poviem Lackovi!“

S týmto uložila sa a zakryjúc sa prikrývadlom zatvorila oči. Snivalo sa jej, že sa sišla s Rafaelom, že stáli pred kaplnkou a on jej hovoril, že tam hneď bude sobáš, a to Lackov Ribayov, ale nie s ňou. „Nuž a s kým?“ Ach! tu ide svadobný sprievod. Tam videla Lacka a po jeho boku roľnícke dievča. A to malo jej, Helenine, ťažké, modročierne vrkoče a na nich pártu ligotavú. He-

lena chcela kričať, ale nemohla. Slová zasekly sa jej v hrdle.

„Sú to čary!“ hovoril Rafael, „on musí si to dievča vziať, ktorému prináležia tie tlsté copy, či chce lebo nie.“

„Ach, Bože!“ vzdychala Helena, „keby som mu len skôr bola povedala.“ Sprievod priblížil sa k nej. Padla na kolená pred mladuchou: „Vráť mi môjho mladoženicha, všetko ti dám, čo mám, zadrž si svoje vlasy!“ — „Bôh ma uchovaj!“ odvetuje dievča. — „Všetko si ber, čo len chceš, moje vystrojenie, dar, čo mi mama k svadbe dala, — dám ti môjho psíka —“ — „Načo mi psík? ja chcem tohto pekného pána!“ Lacko nepozrel ani na Helenu, neprestajne na zem upieral oči. Helena v strachu zobudila sa. Zdalo sa jej ešte i teraz, že čuje posmešný hlas maliarov. Ale čo to bolo? Či to v skutku bola živá ľudská postava, čo chodila po izbe? Helena chcela kričať, ale nemohla, úplne ochromená ležala a videla, že ktosi blíži sa ku nej a hľadá jej do tváre; potom čula šuchot šiat, klopanie vlastného srdca a zatváranie dvier.

To nebol sen, to bola skutočnosť, niekto chodil po chyži. „Zlodej, ktorý sobral moje prstene a okrasy!“ myslí si. Otvorí oči, ale nevidí nikoho. Ale zlodej vrátiť sa môže. Vyskočí z postele a zamkne dvere, potom trasúc sa na celom tele, zapáli svetlo. Žiadna stopa zlodeja, vlastne zlodejky, veď ženská postava chodila po chyži. Ale prstene tu byly, i skryne všetky pozatvárané.

„Ja blázon!“ hovorí Helena, pozrúc na hodiny, ktoré jej ukazovaly, že nenie ešte ani poľnoc, ani po poľnoci, ale že ešte len hodina ubehla odtedy, čo sa uložila na lúžko. „Bola to mama, ktorá vidieť chcela, či spím. Ale —“ a tu zpozorovala, že copov niet tam, kde jich položila. Hľadala všade — ale nebolo a nebolo jich. Strach a predesenie opanovali ju, hrúza pojala ju, a po prvýraz v svojom živote verila v mátohy. Darmo dovoľavala sa zdravého rozumu, darmo tento všetko vyhlasoval za nesmysel: kam sa podely vrkoče? Zima lomcovala jej telom, hlava jej blčala ako v horúčke. „Nemocná som, to je blúznenie v horúčke,“ hovorila si, „som na smrť ne-

mocná; keď by mala byť moja svadba, bude mi pohrab.“ Lahla si opäť do postele a myslala ďalej: „A aký smutný bude neborák Lacko, keď ja umrem, úbohý Lacko. Či si druhú vezme? Ó, dozajista, prirodzene, veď je muž, onedlho ma zabudne, ani nezapomene na mňa úbohú stvoru!“

Slnce svietilo do chyže, keď sa ráno Helena zobudila. Pokojný, zdravý sniček nasledoval na nepokojnú noc a slečna Helena veľmi divila sa ráno, keď sa prebudila, že sa opravdu celkom dobre cíti. Lahko by si bola dala riecť, že to všetko bol len sen, následok rozprávky Rafaelovej o tých zlatožltých vlasoch, keby svieca, ktorú v noci sama zapálila, nebola práve dohárala. A potom jej falošné vrkoče, tie ani teraz pri svetle slnka najst nemohla. Kukajúc zpoza obločných záslon videla svojho snúbenca hore dolu chodiť, túžobne pozeráť do jej oblokov. A všetky strachy pred mátohami razom zmizly, Helena rýchle obliekla ranné šaty, svoje vlastné vlasy rozpustené nechala, sviazala ich modrým stuhom, a ačpráve presvedčená bola, že je následkom rozčulenia včerajšieho dňa nemocná, predsa keď pozrela do zrkadla soznala, že je i takto dosť šumná a pekná. Bez toho, žeby Lacka pozdravila bola z obloka, zišla rýchle dolu. Dost jej všakovak bolo, keď išiel jej v ústrety uradostený a plný blaženstva — teraz už dlho ukryvané tajomstvo výnde na svetlo — čože bude o nej myslieť?!

S upreným na pôdu zrakom podala mu obe rúčky, rozmýšľajúc, ako má započat zpo-veď. Ale Lacko predišiel ju:

„Tak som sa bál o teba, ale teraz vidím, že si opäť úplne zdravá. A aká si dnes ráno krásna, dušička moja, — len nevyhybuj, veď ty to i tak veľmi dobre znáš. Ach, zmenila si svoju frizúru? Ale veď ti táto veľmi, veľmi sluší!“

„Ó, Lacko, neposmievaj sa,“ hovorila Helena s hlasom kajúcej hriešnice.

„Posmech, čože je s tebou od včera večera? taká si divná, riekol bych sviatočná.“

„Nuž či nevidíš, že nemám mojich falošných vlasov?“

„Falošné vlasy?“ — V mozgu Lackovom začalo sa brieždiť. „Tedy tak, to bolo to tajomstvo?“ a veselý, srdečný smiech, smiech, ktorý nevyzeral posmešne, ozval sa v ušiach Helenky ako hudba.

„Ty úbohá, milá duša, a preto si sa tak rozčulila? Ale nemal bych sa smiať, lež ťa o odpustenie prosit pre ten hlúpy rozhovor včera večer, ale veď som ja vonkoncom nič netušil. Nuž prečo že si mi to už dávno neriekla?“

„Myslela som si, že sa pohoršíš!“

„Ja na teba — ba ako by som to vyviedol — jinače ani by som nemal žiadneho práva k tomu. Prečo že by si nemala nosiť na svojej hlave čo sa ti len páči? Ale, jestli smiem radiť, odhoď tie hlúpe copy, si ty utešená s tvojimi od prírody kaderavými vlasmi, čo sú i rozpustené, ako teraz!“

„Naozaj, tak sa ti zdajú?“

„Dozajista; keby ťa Rafael videl, ako tu stojíš, hneď by riekol, že vyzeráš ako svatá — hia, akože sa volá —, nech niekto jiný pamätá si všetky maliarske mená, ja nie som na to súci.“

Helena kolko tolko utešená pozrela na Ribaya. „Veď okamžite by všetko nič nepomohlo, lebo tej noci zkapaly mi obadva krásne, dlhé copy.“

„Zkapaly? ako je to možné? — Riekla si to už mame?“

„Nie, dnes ráno som ju ešte nevidela; hneď som šla k tebe, ako som ťa z obloka videla.“

„Mama čaká nás s raňajkami, sdelíme jej tú krádež, bezodkladne musí sa oznámiť —“

„Oznámiť, pre milostivého Boha, Lacko, tá vec by konečne prišla do novín, čo myslíš?“

Vstúpili do zahradnej dvorany, kde stál stôl s nedotknutými raňajkami, a ani duše služobnej. „Pozrem, či mama je ešte v svojej chyži,“ riekla Helena, a chcela ísť na schody. V tomto okamžení čuli hlas panej V. ozvať sa zo zadnej chyže, ktorej dvere byly len privreté. Ribay potichu otvoril dvere do korán a obadva s podivením zastali na prahu. Pani V. čítala na stôl strieborné peniaze. Podľa nej stála Zunka s upľakanou tvárou a v ruke

držala osudné čierne copy, ktoré tej noci zkapaly.

„Rozumie sa, že po takej drzej opovážlivosti hneď a hneď pôjdeš zo služby. I tak by si bola ostala len do svadby. Tu máš svoj plat. Vezmi si peniaze a sober i háby, a choď v mene božom z mojich očí.“

Zunka, zajakajúc sa plačom, začala sa ospravedlňovať.

„Veď dnes v noci poddôstojníci dávali ples, a milostivá pani ráčily mi dovoliť ísť naň. Nuž a práve dala som svoj chignon prerobiť, a že vlasy slečinkine sú ako moje, tak som sa nazdala, že si jej copy požičať môžem na tých niekoľko hodín. Veď je to pri terajšej móde veľmi neslušné, keď dievča len svoje vlastné vlasy nosí!“

„Čuješ svoj súd?“ šoptal Ribay Helenke do ucha.

„Slečinka vždy tak tuho spí, a tu mi ani nenapadlo, žeby som tie vlasy nemohla opäť ta položiť, zkade som jich vzala, kým by to kto zpozoroval. Veď i inokedy vždy je chyža otvorená, ale keď som ráno domov prišla, videla som svetlo v chyži, ktorá bola zamknutá. Nuž, myslela som si, všetko je prezradené, a preto som checla prosiť milostivú paniu, aby prerieknuť ráčily za mňa slovo —“

„A či i jinokedy opovážila si sa také veci konať?“

„Ach Bože, čože ráca myslieť o mne,“ a Zunka preložila sopiate ruky krížom cez prsá, „nikdy by sa to nebola opovážila.“

„A prečo teraz?“

„Nuž, myslela som si, služba ti je i tak vypovedaná, na miesto tvoje príde Nemkyňa, ktorá vlastne ani nieje Nemkyňa, len sa kdesi

handrkovať naučila, a ktorá nevie ani šaty šiť, ani jiné krásne práce, nuž a preto nielen ja, ale i jiní veľmi divili sa, že slečinka tú Nemkyňa, čo nič nevie —“

Ďalej Zunka nemohla. Umikla, lebo za ňou ozval sa srdečný hlasitý smiech. A i pani V. zpozorovala, že Ribay i Helena boli svedkami výjavu. To jej nebolo milé. Celkom prísne riekla k Zunke:

„No vezmi si peniaze a choď!“

„Ale —“ ozvala sa Zunka, potriasajúc copami v ruke.

„Nemožno, Helenka, aby si nosila, čo Zunka mala na hlave,“ preriekla pani V.

„Na to ani nepomýšlam, mama, ja som i takto dosť pekná Lackovi, ako ma ujistuje.“

„Tedy si jich vezmi, Zunka, nech sú ti vynáhradou za rozkoš, ktorú nebudeš mať pri svadbe Ale pod tou výminkou,“ dodala pani V., „že jich nebudeš nosiť, len keď odídeš do Pešti a v tajnosti podržíš, ako si ku nim prišla.“

Zunka dakovala, slúbila všetko a uradostným okom pozerala na vrkoče, keď vyšla von.

Ribay smial sa neprestajne: „Je to krásny, výtečný žart.“

Helena hrozive pozdvihla prst: „Lacko, pravda, že sme už dvaraz ohlásení, ale keď túto históriu ďalej rozprávaj budeš svojim kamarátom, alebo komukolvek jnému, jiste, jiste nevydám sa za teba.“

Hrozba táto osožila. Ribay snažil sa tak vážnym byť, ako len možno bolo, mlčal, mlčal pred svadbou i po svadbe, a keď táto história predsa len dostala sa medzi ľudí, to svedoctvo mu musíme vydat, že on nieje toho vinným.

Podľa nemeckého A. B. voľne poslovenčil C. D.

Anthropologické úvahy,

alebo

človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určiteľnosť kroz prírodu.

Dľa Karola Rosenkranza a v tomto odseku i dľa K. V. Zapa a jiných podáva Pavel Hečko.

(Pokračovanie.)

Dľa vypravovania Mojžišovho a dľa pradávnych podaní všetkých národov, jeden rod ľudský z jedného manželského páru povstaly. rozrástol sa behom dlhých vekov v rúzne od seba plemená, ktoré pomali zaplnili celú našu zem, tak že niet síceho k obývaniu miesta

na nej, kde bys' sa nepotkal s človekom, čo aj v nejednom ohlade od teba odchyľnym, ale v podstate predsa tebe podobným, lebo každý človek nosí na sebe obraz boží, v duchu nesmrteľnom, rozumnom a vysokej dokonalosti schopnom, spočívajúci. Väčšina učencých ľudí čo zpytateľov prírody a človečenstva, rozoznáva a prijíma päťoro ľudských plemien, dľa zvláštnych charakteristických známkov telesných, čo do zovnútornej ústrojnosti tela a jeho barvy, ba aj do daktorých duchovných zvláštností od seba sa na vzájom rúzniajúcich. Naplnil sa tedy na ľudstve ten výrok boží 1. Mojž. 1., 28. takto zaznamenaný: „A požehnal jim (prvým ľuďom) Bôh a riekol jim Bôh: plodte sa a množte sa a naplňte zem a podmaňte ju, a panujte nad rybami morskými a nad ptáctvom nebeským, nad všelikým živočíchom hýbajúcim sa na zemi.“ Jedno je telo u všetkých, jednej totiž podstaty hmotnej a jednako složené, len že nie úplne rovného tvaru; jedon zákon v ňom panujúci a jedon život ním hýbajúci, alebo jedna životná sila: ale nie je to telo jednej sličnosti, a jedon duch obživuje všetky plemená, ale dary ducha pri každom patrné, inak a inak sú v každom vyvinuté, tak že za pravdu dať nutno sv. Pavlovi, ktorý hovorí: „Jedon je duch, ale rozdielne sú dary.“ A z týchto plemien jedno i krásou a dokonalosťou ústroja telesného, tvarom presličeného, i mohutnosťou a živosťou ducha všetky ostatné predčí. Či táto okolnosť odníma dač z ľudského dôstojnosti krížovaním alebo miešaním sa plemien, môžu sa časom všetky tomu prvšiemu prirorovať, a jakonáhle kresťanstvo opanuje všetky plemená, i u týchto sa rozvíje duch v moc posiaľ u nich netušenú, veľikú.

No k čomu je táto rôznosť v ľudských plemenách a jako povstala ona? Ona nemôže pre iné tu byť, ako pre to, aby z tejto rozmanitosti ľudských tvarov, moc a sláva božia skvelejšie sa javila a aby každý diel a každé pásmo zeme svojim zvláštnym, jemu primeraným obyvateľstvom vyznačiť sa mohlo. Následkom tohoto sama príroda, čo aj z jedného páru, z jednej krve poslô všetko ľudské pokolenie, jako učí sv. Písmo, vlivala

jak na rozdielny zovnútorný ústroj tela, tak aj na rôzny rozvoj ducha. Príroda ľúbi rozmanitosť, ľúbi stupňovanie vo všetkom, nielo sa tedy tomu čo diviť, že i pri ľudstve to zachovala. K tomu príroda príliš plodná, bezprostredným opatrením človeka na mnohých miestach, menovite v pásme horúcom, na zbyt štedrá, lahodiac telu, neprospeľa tým velice duchu, lebo tento nemal podnetu k mocnejšiemu vývinu, a kde duch tak rečeno v detinskej bezstarostlivosti držany býva, tam ostáva stáť na jednom stupni a zakrpatieva. A táto zakrpatelosť ducha musí sa vyrážať i v tvári človeka, odtiaľ tiež nesličnosť človeka, a zdá sa, že podnebie premenilo i jeho prvotný ústroj, ktorý bol obdržal v miernom podnebí; a tak rúzne podnebie behom vekov premenilo ľudský rod v plemená. Ešte nevieme, či ten odchodný tvar lebu nebol pre život človeka v tom ktorom podnebí, nutnosťou prírody a potreby vyvolaný a zprostredkovaný, a tomu podobne aj tá barva tela alebo pleti. O zvieratoch vieme, že tie, ktoré sú barvy čiernej alebo tmavej, sú silnejšie a lepšie vzdorujú živlom i namáhavej práci, nežli tie barvy bielej. Či nemohlo tak byť i s človekom?!

Isté je, že terajší Evropečan ani v krajoch polárnych, ani v krajoch horúceho podnebia udomáčiť sa nemohol. O tom, jako tie rúzne plemená povstaly, či z jedného ľudského páru ako Mojžiš udáva a pravoverné kresťanstvo to prijíma, a či každé ľudské plemeno malo svojich osobitných prarodičov, hádajú sa až posiaľ medzi sebou učenci. Hypothesa tých, čo každému plemenu osobitných prarodičov pripisuje, zdá sa síce najprírodzenejšou byť, avšak ani tvrdenie sv. Bible nesmieme zamietnuť, lebo táto rúznosť plemien musela celými vekami byť pripravovaná, teda v dobe predhistorickej. — Keď historické národy povstali, tieto už našli na zemi rúzne plemená, ktoré šírením sa ľudstva na východ a západ, na sever a juh, či po suchej zemi a či po vode riekami a morom, zaujímali kraje od pravlasti odchodné, v nichž sa pomali akklimatisovali. Ale aj tú hypothesu možno vy-staviť, že zem naša z počiatku zjavenia sa na nej človeka, nebola hneď čo do podnebia

tak rúzna, jako za našich časov, lebo v onej dobe mohla byť mierno-teplá teplota, ako na pr. naše leto, lebo len tak pochopíme, že mammoth nekdý aj v Sibírii žiť mohol. A opanujúc zem širo-šire, možno, že i pásmo rovníkovo nebolo tak horúce zase ako v dobách pozdnejších. V Tibete, v Kažmíre mala ležať kolíska ľudstva, tu v čarovnom podnebí, v milom a utešenom i požehnanom kraji, mohol prebývať krásneho útvaru a bielej barvy ľud, ktorý ale tiahnúc vekami ďalej, buďto z príčiny rozmnoženia alebo z inej pohnutky, či na východ, či na západ a či na iné strany sveta, kde sa usadil, musel sa značne zmeniť, a jako sa jeho reč menila, keď sa od predkov a pokrevných svojich hodne vzdialil: tak sa aj jeho prvotný fyzický typ meniť musel vlivom nového podnebia, spôsobu života a živnosti, ktorú prijímal v novej vlasti svojej. V Asii ožkol, v Afrike očernel, v Amerike zrudol a v Austrálii zbrunátnel nový človek a len Európa i mierno-teplá i studená, k belosti a ku kráse dopomohla tu osadenému z Asie dostahovávšiemu sa človeku, o ňomž podanie vypráva a spolu pravde podobným byť sa zdá, že sa prvotne osadil v púbných krajoch a v okolí Kaukazu. Toto pravda muselo sa postupne s časom a šírením sa na západ i sever, vedľa stupňovanej teploty krajov, v nichž sa osídlil v nezčíselných odstupoch javiť. Iba ten odchodný od európskeho ľudu útvar afrikánsky, americký a austrálsky, alebo hornatých krajov Asie, nie je tak snadno k vysvetleniu; lež i ten by sa snáď dal pojať, jak mohutným vlivom podnebia tak aj neviazaným a surovým spôsobom života, znajúc to, že duch telo obživujúci, utvaruje a tak po mali premiňa svoj fyzický ústroj, vtlačiac mu iný a iný typ. A ponevác aj v plemene kaukazskom nachodíme rúzne typy i rozmanité formácie ľudu, znázorňujúce nám hneď Černocho, hneď Austrálcana, hneď zase rudého Ameríkana alebo žltej pleti Asiata, čoho tak rečeno odliky čo aj nie práve dokonale, tu i tu nachodíme, čo sa budeme tomu diviť? Duch vzdelaný, mravný, jemný, krásocitný, ustrojí si krásnejšie telo, nežli duch tomu protivný. A k tomu dodajme kri-

žovanie sa plemien (miešanie plodením), či sa nemuseli ľudia i fyzický stále meniť, v nových typoch sa predstavujúc ostatnému svetu? Pravda, že toto len tam sa stáva, kde rúzne plemená do trvalejšieho styku prichodia. — Zkúsení cestovatelia tvrdia, že Černoch z bielej matky pošlý, ak potomok tento zase bielu manželku dostáva, už v tretom pokolení ostáva belochom, a beloch z čiernej matky sa zrodí v podobnom postupe, v tretom pokolení mení sa na Černocho.

Rosenkranz prijíma iba tri plemená, jejičž pomocou chce vysvetliť všetky rúznosti vo formách ľudu a v nesčíselných odstupoch pleti vystupujúce, a tieto plemená sú mu: čierne, žlté a biele. Že je ale takéto delenie plemien pre chápanie skutočných rozdielov nesnadné, lebo nie dost jasné, keďže sú tie barvy velice potažné, každý sa presvedčí, kto sa chce z toho labyrintu nedokonalých ťmôtostí, alebo z meravého nafahovania a upotrebovania hlavných známok na podrobné zvláštnosti, vymotať. O vela primeranejším dokazuje sa byť v ohlade tomto podelenie rodu ľudského dľa Blumenbacha na päť plemien, a síce: na indoeurópske, severské, kolumbičké, americké a africké, jako ho väčšina učencov prijala a jako ho Čech Zap vo svojom zemepise v jeho národopisej časti nastieňuje. Vynímam teda z neho nasledujúci odsek:

„Rozdiely medzi plemenami záležia: v jazyku, v barve pleti, vo vonkajších ťahoch tváre, vo vnútrajšom ustrojení tela a vo forme ľudu (črepu v ňomž sa mozog uzaviera) a pochodia z následkov vlivu podnebia, povetria, potrav, obyčajov a iných okolností od vela tisíc liet na rod ľudský pôsobiacich.

1. Najmien vyvinutosti ukazuje plemeno africké, jako čo do vnútornej ústrojnosti a vonkajšieho tvaru opíc najbližšie (ale aj toto neplatí o všetkých rodoch plemena tohoto, lebo iní hovoria o Kastroch, že sú zrastu krásneho, podoby príjemnej, staby hellénskej, mimo čiernej barvy svojej), ponevác je žalúdok, ten najvyvinutejší diel čriev jako u opíc gulovaty, pleť čierna alebo červená, hlava nápadne sploštená, od predku ku tylu (na zad) sa tiahnúca, čelo nížke, pysky

tlsté, vysadlé, oči vyčnievajúce. K nemu prislúchajú: Kafri, Etiopi, Papua s o v i a, Austrálčania, Hotentoti, Maláji a iní.

2. Plemeno americké, vyznamenáva sa lebom po stranách širokým, čelom sklonitým, tiež širokým, nosom od čela vrúbkom oddeleným, krátkym a šľapatým, pyský značne tlstými a nad bradu vystávajúcimi. Oči plemena tohoto sú malé a proti sebe šikmo položené, plet rozdielna, biela vo všetkých odstienuch až do čierne. Ľudia k nemu náležiaci sú: Eskymáci, Kalifornania, Mexikánci, Húronovia, Peruáni, Karajbovia a iní.

3. Plemeno kolumbičné, má veľké hnedé oči, hlboko zapadlé, pod klenutým nadočím a proti sebe rovno položené, postavu k Europeanom velice zblíženú, iba hlavu nad sluchami vypuklú, tylo do úzadia vytiahnuté, obličaj vajcovitý, vlasy čierne, rovné, tlsté, ktoré nikdy nešedejú, plet čiernavú, niekedy medennú. K nemu prináležia ľudia zo severovýchodnej Ameriky pochodiaci ako: Irokézi, Floridania, Indiáni a iní.

4. Plemeno severské, vyznačuje sa velice nízkym a širokým čelom, zklenutým nadočím, malými očami, u nichžto otvor víčkový šikmo je položený, tak že kútik vonkajší vyššie leží, nežli vnútrajší; medzičie má velice široké i nos pri koreňoch široký, líčne kosti veľmi vypuklé, tak že sa obličaj na tom mieste šíri a kosoštvorec pôsobí; nohy má klecavé (jakoby nakrivené), snáď od stáleho nosenia sa na koni, alebo na iných zveroch, alebo od sedenia nohami pod sebou, chodidlá (šľapy) a ruky malé. K nemu patria: Tatári, Čínani, Tibetania, Japonci, Kalmuci a národy čeladi uralskej, jako: Oguli, Ostjaci, Permjaci, Zyrjané, Votjaci, Mordvíni, Čeremisi, Čuchonci, Čudovia, Turci a iní.

(Pokračovanie nasleduje.)

Príkladný panovník.

Sdramatisovaná povesť arabská vo dvoch jednaniach.

(Pokračovanie.)

Vezír. Som v rozpakoch s určitou odpo-vedou, lebo váham uznať za pravdu to, čo o ňom rozhlásil neprajný svet jako skutočnosť.

5. Krásotvarom vonkajším a dokonalosťou vnútornej ústrojnosti chlúbiť sa môže nad iné plemená plemeno Indoeuropejské. Národy k nemu prislúchajúce, na celej zemi teraz najpočetnejšie a duchovne i fyzicky nad ostatným svetom panujúce, prebývajú hlavne v Asii, vo svojej koliske a v Europe, ktorú umením svojim a výtvarnosťou ducha svojho zvelebili. Hlavné známky jejich sú: Leb okrúhly, obličaj vajcovitý, čelo mierne vysoké, nos rovný, tenký, oči veľké, obočie ohnuté, rozštieplina víčok rovnovážna, pysky tenké, hornejší kratší, rty červené, uši mierne pritlačené, fúzy husté, vlasy väčším dielom rovné, čierne, hnedé, rusé a belavé; plet biela s rumencom u národov severnejších, zažlklá však na juhu.

Toto plemeno delíme na dvoje podplemien, totiž na semítske a japetské. K prvému patria: Arabi, Židia, Assirčania, Abyssínci, Numídovia a Kopti; k druhému zase: obyvatelia Kaukazu, odkiaľ daktorí i celé plemeno priamo-kaukazským menujú. Pelasgovia (z nichž pochodia: Gréci, Taliani, Francúzi, Španielčania, Portugalci), Keltovia, niekedy po Europe počtom velice hojní, ale behom časov až na malé zbytky v Irsku, Britansku, v Pyrenoch a v Švajciarsku vyplicení, Germáni, Slovania a v Asii južne od hôr himalajských Indovia.

Z prekrížovania alebo pomiešania sa manželstvom, pochodí množstvo rozmanitých odrôd, jimž rozdielne mená dávajú. Mulati sú deti z bieleho (Europčana) a Černošky, a podobajú sa obom plemenám na polo čo do barvy, zrastu a vlasov. Mesticovia zase pochádzajú od belocho (Europčanov) a Indov buď asiatských, v ktorom prípade majú plet žltú, buďto ale od Indiánov amerických, a vtedy mávajú plet čiernavú.

Panovník. Vyjadrite sa určitejšie. No — nenie potrebné! Dost' o tom. Almansorova oddanosť ku mne je úplne dokázaná.

tlsté, vysadlé, oči vyčnievajúce. K nemu prislúchajú: Kafri, Etiopi, Papuasovia, Austráľčania, Hotentoti, Maláji a iní.

2. Plemeno americké, vyznamenáva sa lebom po stranách širokým, čelom sklonitým, tiež širokým, nosom od čela vrúbkom oddeleným, krátkym a šľapatým, pyský značne tlstými a nad bradu vystávajúcimi. Oči plemena tohoto sú malé a proti sebe šikmo položené, plet rozdielna, biela vo všetkých odstienoch až do čierne. Ľudia k nemu náležiaci sú: Eskymáci, Kalifornania, Mexikánci, Húronovia, Peruáni, Karajbovia a iní.

3. Plemeno kolumbičné, má veľké hnedé oči, hlboko zapadlé, pod klenutým nadočím a proti sebe rovno položené, postavu k Europeanom velice zblíženú, iba hlavu nad sluchami vypuklú, tylo do úzadia vytiahnuté, obličaj vajcovitý, vlasy čierne, rovné, tlsté, ktoré nikdy nešedivejú, plet čiernavú, niekdy medennú. K nemu prináležia ľudia zo severovýchodnej Ameriky pochodiaci ako: Irokézi, Floridania, Indiáni a iní.

4. Plemeno severské, vyznačuje sa velice nízkym a širokým čelom, zklenutým nadočím, malými očami, u nichžto otvor vičkový šikmo je položený, tak že kútik vonkajší vyššie leží, nežli vnútrajší; medziocie má velice široké i nos pri koreňoch široký, líčne kosti veľmi vypuklé, tak že sa obličaj na tom mieste šíri a kosoštvorec pôsobí; nohy má klecavé (jakoby nakrivené), snáď od stáleho nosenia sa na koni, alebo na iných zveroch, alebo od sedenia nohami pod sebou, chodidlá (šľapy) a ruky malé. K nemu patria: Tatári, Čínani, Tibetania, Japonci, Kalmuci a národy čeladi uralskej, jako: Oguli, Ostjaci, Permjací, Zyrjané, Votjací, Mordvíni, Čeremisi, Čuchonci, Čudovia, Turci a iní.

(Pokračovanie nasleduje.)

Príkladný panovník.

Sdramatisovaná povest arabská vo dvoch jednaniach.

(Pokračovanie.)

Vezír. Som v rozpakoch s určitou odpovedňou, lebo váham uznať za pravdu to, čo o ňom rozhlásil neprajný svet jako skutočnosť.

5. Krásotvarom vonkajším a dokonalosťou vnútornej ústrojnosti chlúbíť sa môže nad iné plemená plemeno Indoeuropejské. Národy k nemu prislúchajúce, na celej zemi teraz najpočetnejšie a duchovne i fysicky nad ostatným svetom panujúce, prebývajú hlavne v Asii, vo svojej kolíske a v Europe, ktorú umením svojim a výtvarnosťou ducha svojho zvelebili. Hlavné známky jejich sú: Leb okrúhly, obličaj vajcovitý, čelo mierne vysoké, nos rovný, tenký, oči veľké, obočie ohnuté, rozštieplina vičok rovnovážna, pysky tenké, hornejší kratší, rty červené, uši mierne pritlačené, fúzy husté, vlasy väčším dielom rovné, čierne, hnedé, rusé a belavé; plet biela s rumencom u národov severnejších, zažlklá však na juhu.

Toto plemeno delíme na dvoje podplemien, totiž na semítske a japetské. K prvému patria: Arabi, Židia, Assirčania, Abyssínci, Numídovia a Kopti; k druhému zase: obyvatelia Kaukazu, odkiaľ daktorí i celé plemeno priamo-kaukazským menujú. Pelasgovia (z nichž pochodia: Gréci, Taliani, Francúzi, Španielčania, Portugalci), Keltovia, niekdy po Europe počtom velice hojní, ale behom časov až na malé zbytky v Irsku, Britansku, v Pyreneoch a v Švajciarsku vyplienení, Germáni, Slovania a v Asii južne od hôr himalajských Indovia.

Z prekrížovania alebo pomiešania sa manželstvom, pochodí množstvo rozmanitých odrôd, jimž rozdielne mená dávajú. Mulati sú deti z bieleho (Europčana) a Černošky, a podobajú sa obom plemenám na polo čo do barvy, zrastu a vlasov. Mesticovia zase pochádzajú od belocho (Europčanov) a Indov buď asiatských, v ktorom prípade majú plet žltú, buďto ale od Indiánov amerických, a vtedy mávajú plet čiernavú.

Panovník. Vyjadrite sa určitejšie. No — nenie potrebné! Dost o tom. Almansorova oddanosť ku mne je úplne dokázaná.

Vezír. Mój zemepán veľie mi síce mlčať, no nemožné mi je nepripomenúť, že otázocná záležitosť zdá sa mi podobat viac vymyslenine, než pravde. Almansorov ráz a duševná povaha bráni mu hnať sa za takou ctižiadostou bez hraníc a vôbec opovázlivostou. Taký velum a muž skúsený neodhodlá sa žertvovať priazeň a milosť svojho zemepána k vôli nejistým a záhadným zámerom svojím. S dovolením, abych samú vec predostrel. Od niekoľko dní krúži medzi národom hanopis, proti vysokej osobe vašej namerený, ktorý ma veľmi znepokojuje, neberúc do ohľadu to, že je v ňom i moja chatrná osoba na pranier vystavená.

Panovník. Čo, hanobis, proti mne?!

Vezír. Áno, milostivý Pane, hanopis tej najkrajnejšej smelosti.

Panovník. Chcem ho čítať.

Vezír. Tu je k vašim službám. (Podá hanopis.)

Panovník. Najnáruživšie výbuchy ľudskej nenávisťi a osočovania stávajú sa často najliečivejšími prostriedkami. (Číta hanopis sám pre seba.)

Vezír. Nehanebného pisateľa poznám osobne. Pôvodina hanopisu dostala sa do mojích rúk skrze odpisovateľa, možno že vlastným svedomím, možno že nádejou na skvelú odmenu vedeného.

Panovník (po prečítaní). Veru, že som nezaslúžene a hlboko napadnutý. (Pokojne.) Ale nápad na mňa rovný je nápadu na vás, Vezír; preto želám, aby sme tento prečin spoločne a v rovnkej miere výtrzníkovi odpustili.

Vezír. Pane milostivý!

Panovník. Vám je meno výtrzníka známe, udajte ho teda i mne a spoločná známosť o ňom bude i našou spoločnou pomstou nad ním.

Vezír. Obávam sa, že takáto mimoriadna a zriedkavá veľkodušnosť a dobrota potiahne za sebou následky nebezpečné! Človek pospolitý vo svojej citlivosti oproti nápadom a očerňovaniam svojej osoby prenasledúva svojho protivníka súdobne, a obrazený panovník, vo vlastných rukách moc a vládu majúci . . .

Panovník. Pospolitý človek vymáha pokutu na svojho protivníka preto, aby sa ospra-

vednil sám; zajiste teda nie zo žiadúcej pomsty. Panovník je, aspoň má byť povýšený nad podobné seba ospravedlnenie, nutno teda, aby sa i nad každé a skrze kohoľkoľvek spôsobené urazenie povzniesol. Keby moji nepriatelia vedeli, že jim rád odpúšťam, veru by sa kajúčne predstavili a soznali svoje prečiny proti mne poduťaté.

Vezír. Pri tom všetkom zhroziť sa nutno nad najnovším osočovateľom vašej panovníckej dobroty.

Panovník. Už som riekol, že znat' chcem jeho meno.

Vezír. Meno jeho je Bulasky — ten jistý Bulaský, ktorého vaša panovnícka dobrota len pred niekoľko dňami vyznačiť ráčila priazňou mimoriadnou.

Panovník (zadivené). Bulasky?!

Vezír. Áno, Bulasky. On stojí s Almansorom v najužšom spojení. Almansor snáď už oželel, že odporúčal tak veľkého nevďačníka.

Panovník. Mýlite sa, Vezír; Almansor neodporúčal Bulaskyho.

Vezír (zahanbene). Nie?

Panovník. Najväčším protivníkom Bulaskyho bol váš predchodca. Tento vo svojom zanevrení udal ho neprave a cestou podvodu prispel k nespravodlivému výroku proti nemu. Ja som rozkázal úbohého pozbaviť úradu, imania a výživy. Je to — uznávam srdečne — chyba, Jakej sa panovník nikdy dopustiť nesmie. Bulasky so svojou sebaobranou poveril Almansora, jako muža vplyvu zaslúženého, v nádeji, že jeho pričinnivosťou stane sa zas účastným slušného uznania svojej nevinnosti a vynáhrady hmotných ztrát svojích. Almansor na to prosil zaňho, ospravedlňoval ho, no ja nezmenil som vynesení výrok. Tak prešly dva, tri roky a nevinný Bulasky zápasil cez celý ten čas s biedou a núdzou. Ale pravda predsa zvíťazí. Nevinnosť Bulaskyho vyšla na svetlo a ja s veľikou radosťou vyznamenal som ho dvojnásobnou, ho zaslúženou blahosklonnosťou nie na orodovanie Almansorovo, lež na hlas vlastného svedomia môjho.

Vezír (stranou). Jaké to pohrávanie si s človekom!

Panovník. Či div, že Bulasky nevinne prenasledovaný vo svojom nešťastí zanevrel proti mne a stal sa osočovateľom? On bol muž statočný a napospol ctený; môj schytralý krok viedol ho k pomste. Horké ovocie tohoto odvážlivého kroku môjho tedy nepošlo vlastne z jeho srdca, lež z môjho nespravodlivého s ním zachádzania.

Vežír (uštipačne). Veď z najvyššieho rozkazu príde zas do skvelého úradu a bude odškodnený.

Panovník. Nie! hanopisec a uraziteľ svojho zemepána verejnú službu zastávať nesmie. Ja som ho ukrivdil; ja mu tú krivdu vynahradím. Nech požíva svobodu a pocíti i polutovanie moje nad tým, že mu učinenu krivdu nemôžem odplatiť jiným jako peniazmi. Rozkazujem, aby sa mi zmienený hanopis v pôvodine ešte dnes predostrel. Ďalšie rozkazy moje očakávajú. (Odíde.)

Vežír (sám). Neverím, že Almansor nerozodoval za Bulaskyho. Almansor zavrhol moje nabídnutie a to nie bez zvláštnych príčin. Panovník šípí, čo je vo veci — bol mimo obyčaja priprísny a znepokojený. To si podvrátiť nedám, že Almansor jedine ta vesluje, aby medzi svojou dcérou a synom panovníkovým manželské spojenie povstalo. Vládobažník! — Musím to až do základu zbúrať. Panovník nech sa pri najbližšej príležitosti náležite o všetkom dozná. Mój syn a Nadyr budú mi zajisté v tom napomocní, aby Almansor, ten pre všetkých dvoranínov najnebezpečnejší dvoranín, padnul navždy tak hlboko, jako vysoko vyletel.

(Opona spadne.)

Jednanie druhé.

Výstup 1. Almansor a Mehmed.

Mehmed (po tichu). Almansor, priateľ môj, proti tebe snujú sa úklady. Názer túli sa ku mne, lichotí mi, nemluviac o jinšom, len o úprimnom smýšľaní Vežírovom ku tebe. Ja znajúc Vežíra dokonále, beriem to za neklamný znak, že ta mravne zničiť chce.

Almansor. Necítim sa v ničom nedovolenom a očakávam pokojne následky jeho nekalých námah. Obtočený som tajnými ne-

priateľmi a toto je pre mňa trápne; pri stopovaní príčin bolo by ešte trápnejšie. Predbežne nedržím mojich nepriateľov za tak veľmi zlostných, jakými sa tebe byť zdajú.

Mehmed. Čo, Vežír nenie zlostník? Ba áno, veľiký! schopný i toho najošklivejšieho činu.

Almansor. Nesúď o ňom tak prísne, Mehmed! On je nedôverčivý a závistivý, lež nie výhradne zlý; vládne i peknými vlastnosťami a obzvláste tou, že povinnosti úradu svojho plní príkladne — zaslúžil si povďačnosť zo strany panovníka a sebe rovných vysoko postavených.

Mehmed. Almansor, ja som tvoj verný priateľ a oddanec až do smrti; tvoje utrpenie bolo by i utrpením mojím. Zaklínám ta na náš priateľský sväzok, nezavrhuju moju prílišnú starostlivosť o teba a oceň si najistejšiu radu moju a maj sa na pozore — pracuje sa úsilne na tvojom pádu . . .

Almansor. Moje svedomie je nepoškvrnené a dám vývod zo svojich skutkov kedy a komukolvek. Čože teda robiť?

Mehmed. Buď prozreteľnejším a nedovól Vatekovi družiti sa so lstivým Ozmínom. Vežír otec, Ozmín syn. Tomuto nepririekol si pýtanú ruku svojej dcéry a tamten z pomsty za to upotrebi všetko možné k tomu, aby ti Vateka úplne odcudzil.

Almansor. To sa mu nepodarí. Srdce Vatekovo poznám najlepšie ja. Ostatne verím, že sa Ozmín všemožne namáha udúšať vznesené city Vatekove, keď je tento o samote.

Mehmed. A ty tomu predsa neprekážaš!

Almansor. Vatek zostane sebe pri všetkých okolnostach dôsledný. Smýšľanie Vežírovo nezostane mi tajnosťou, kadenáhle sa Vatek o ňom dozvie.

Mehmed. Nenie vždy radno na vlastných cnostach pevnosti stavať. Tá pokojná myseľ tvoja môže byť pre teba a našu dobrú vec osudnou.

Almansor. Statočnosť má sa brániť proti úkladom statočnosťou. Padneme-li proti premoci a úkladom za obeť, bude ma tešiť aspoň pokojné svedomie v tom, že som len dobrý činil — pád v nemilosť pri panovníckom dvore nebude mi desným a ztrata vlivu môjho

na verejnosť len zdanlivá; jako doteraz, tak pôsobiť budem i napotom. Hľa, hľa, Vatek! Jak dobre, že ide!

Mehmed (s nevoľou). A zas len s Ozmínom.

Almansor. Nechajme jich o samote. Vatek nech sa vyznáva, to mu nezaškodí. (Cheeju odísť.)

Výstup 2. Vatek, Ozmín a predošli.

Vatek (za Almansorom). Či nás samovoľne obchádzate?

Almansor. Nazdávam sa, že Ozmín túži za samotou vašou... nechcem vám prekážať.

Vatek. Po chvíľke vyhladáam vás i ja a pripojím sa ku vám.

Almansor a *Mehmed* (odídu).

Ozmín (po váhaní). Teší ma, že ničím neprekázaný môžem vám predniesť čosi, o čom snáď sotva vedomost máte. Áno, Vezír, otec môj, pýtal dcéru Almansorovu pre mňa, lež bez môjho vedomia. Almansor odslyšal pýtanie, lebo — vedzte to — s dcerou svojou na vás čaká. Prijmite moje blahoželanie! Chtiac nechtiac vyzradil som záležitosť túto môjmu otcovi, tým cieľom, aby na jej uskutocnenie v prospech vás u panovníka celý vplyv svoj vynaložil. Bláhajte si v tom najsladšom očakávaní. — Lež čo vidím, vy zarazený?! . . .

Vatek. Nad vašim dôverníctvom bez môjho očakávania. Poriedky to príklad, že sok sokovi dobré praje. Nuž prijímam teda i vás do počtu mojich dôverníkov, predpokladajúc, že úkladov a zrady nie ste schopný. (Po chvíli.) Tajomstvo lásky mojej nenie viac tajomstvom, vy doznal ste sa o ňom a pred Almansorom som ho ukrýval! Toto je, čo ma znepokojuje. Almansor, môj vyvolený radca a obozretný vodič, nedoznal sa odo mňa o tajných citoch môjho srdca! . . .

Ozmín. Zajiste, že on hneď pri vzniknutí vyčítal vaše city.

Vatek. Jako vy? No vy ste odobrili, ale či i on odobrí moje city, to je otázka.

Ozmín. O tom nepochybujte; aspoň jeho chovanie sa k vám bolo doteraz vždy rovnaké.

Vatek. Tak myslím i ja. Pre vás rozhodne Zuliku odoprel, ba prišiel skrze to do nemilých rozpakov a pohnutia. (Vo vytržení.) Ach, Zulika, Zulika, budeš-li ozaj mojou?

No idem, idem ku Almansorovi pevne, bez chúllostivosti; on je môj vyskúsený priateľ, milovaný vychovavateľ, on jako taký nebude váhať s rozhodným slovom v prospech môj . . .

Ozmín. Keď touto cestou kráčať chcete, nuž lepšie bude, keď sa Zuliky navždy zreknete.

Vatek. Nerozumiem vašim rečam; vyjadrite sa jasnejšie.

Ozmín. Myslím, že v tejto čisto osobnej záležitosti Almansor za váš prospech jednať nemôže. On je nie len priateľom, ale spolu i vychovavateľom vašim. Pomer vašej lásky medzi lásky predmetom a ním je taký, jako odobrenie a zavrnutie.

Vatek. Zajiste, že od jedného času stráni sa predmetu tohoto, čo ma nevypovedane znepokojuje. Nuž, radte mi, čo robiť, jako sa držať?

Ozmín. Mojm zdaním najlepšie bude, keď tajomstvo vášho srdca, pomínúc Almansora, vášmu dobrotivému otcovi bez obalu sveríte.

Vatek. Panovníkovi? On to neschváli — bojím sa jeho prísnosti.

Ozmín. Ale veľkokňahyňa, matka panovníkova, miluje Zuliku náruživě . . . ona prizukovať bude za vás a panovník zajiste povolá dôvernú radu, v ktorej Vezír, môj otec, stane si za vás a zdar je jistý.

Vatek. Vezír? Či môžem naňho počtovať?

Ozmín. Keď snáď nemáte dôveru k jeho rečam, uznajte aspoň jeho neunavnú revnivost vo vašej službe.

Vatek. Ozmín, ctím si radu vašu, no v tak krehkej záležitosti Almansora mi obísť nemožno.

Ozmín. Svojho vychovateľa?!

Vatek. Jináčeť jeho čistotu pochybnosti vystavím.

Ozmín. Len spoločné vaše dejstvom s Almansorom vylúdiť by panovníkovi slušný hnev; bez tohoto ocení vašu synovskú dôveru a prejavené tajomstvo vášho srdca vezme za nevinnú, mládeneckú náklonnost ku krásnej Zulike.

Vatek. Nuž staň sa! Vyzpovedám sa len svojmu otcovi.

Ozmín. Ale čím skoršie, tým bezpečnejšie, on to i bez toho tuší a to bez prejavovania zarazenosti.

Vatek. Myslite?

Ozmín. Tak a nie ináčej . . . ba on sám želá s vami hovoriť.

Vatek (zľaknutý). Ach, *Ozmín*, *Ozmía*, načo ste ma dovedol? Nechajte ma, nech sa najprv s *Almansorom* poradím . . .

Ozmín. Tak sa už vopred a te navždy zrekните *Zuliky*.

Vatek. Zreknuť? to neurobím, urobiť nechcem a nemôžem.

Ozmín. Mój otec nepremešká žiadnu vhodnú príležitosť, aby vás podporoval.

Vatek (v rozpakoch). Ach, horím nepokojom!

Ozmín. No, dorozumejme sa: *Vežír* pri najbližšom sídeltí sa s *panovníkom* dá vám srozumiteľné pokynutie, či záležitosť *panovníkovi* predniesť môžete, lebo nie — teda pozor . . .

Vatek. Dobre; spolieham na vás. (Vzpamätajúc sa.) Ale *Almansor*, mój dobrý *Almansor* — keď uškodím tebe?!

Ozmín (nevrlé). Nuž tak držte sa *Almansora* . . .

Vatek (pohliadnuc do okna). Teraz už príneskoro.

Ozmín (takže pohliadne do okna). Blíži sa . . .

Vatek. Nebesa! mój otec! . . .

Ozmín. Ešte čas, *kňazevič*; šmahom k jednému lebo druhému . . .

Vatek (v najväčšom hnutí). *Zuliku*, *Zuliku*! *Ozmín* — idem za vašou radou.

Ozmín (pohliadnuc oknom). Tak dobre. Hneď bude tu.

Vatek. Na *Vežírovo* pokynutie pozorujme.

Ozmín. Buďte bez starosti.

Výstup 3. *Panovník*. *Vežír* a *predošli*.

Vatek (stranou). Cítim horúčosť v sebe a predsa sa na celom tele trasiem . . .

Panovník (k *Vežírovi*). Buďte jistý, *Vežír*, že si vyrvať nedám to, čo je moje.

Ozmín (šepmo k *Vatekovi*). Pokynutie prízvité . . . zmužte sa a predneste bez obalu. (Odiđe.)

Vatek (sám k sebe). Jak ťažký to počiatok.

Panovník (k *Vatekovi*). Tvoje sťažnosti proti *Ozmínovi* nemusely byť veľikých rozmerov, keď sa, jako vidím, shoda medzi vami dočielila.

Vatek. Nakolko možné . . .

Panovník. A príčiny vašej neshody?

Vatek. Púhe nedorozumenie . . . ja súdil som povrchné.

Panovník. A napriek tomu na tebe taká, až do očí bijúca zmena! Soznaj mi, syn mój, čo ťa trápi; čo máš ešte na svojom srdci?

Vežír. *Kňazevič*, prítulte sa so *synovskou* dôverou a mluvte otvorene.

Vatek (na kolenách). Otče, ráčte odpustiť synovi svojmu a skloňte sa laskave k nemu. Obávam sa, že neodobrite moje *plamenné city* . . .

Panovník (s prísnyim žartom). Suáď miluješ?

Vatek. Áno, milujem; milujem, jako len najčistejšie milovať možno — milujem *Zuliku*, dcéru *Almansorovu*.

Panovník (chladne). Vstaň!

Vatek (zdesený, stranou). Jaká prísnosť v jeho oku!

Vežír (uradovaný, stranou). *Kocka* je hodená a moje *predsavzatie* nabýva zdaru.

Panovník (ešte vždy chladno). Odkedy miluješ?

Vežír (polohlasne). Od detinstva.

Vatek (stranou). Tak odvetiť *Vežír* káže. Ach, som jako bez smyslov.

Panovník. Čakám odpoveď.

Vatek (váhavé). Od detinstva, otče mój!

Vežír. *Kňazeviča* ospravedlňujú *Zulikine* nevšedné vňady a jej vzdelanosti vysoký stupeň, na ktorý ju *Almansor* obozretným a darom ducha zodpovedajúcim vedením pozvzniesol. Človek rád si stáva pred zrkadlom, v ktorom sám seba spatruje.

Panovník (k *Vatekovi*). Predstav sa mi čo najskorsie s *Almansorom*, s ktorým v tejto záležitosti ďalšie slovo šíriť chcem; no, nech sa vopred nedozvie, o čo sa jedná.

Vatek. Jako žiadate, tak sa stane. Ale, dobrý otče mój, bolí ma vaše rozmrzenie.

Panovník (vľúdnejšie). Hnev mój netyka sa teba.

Vatek. A predsa z vašej prísnosti a odmeranosti ku mne čítam tie najtrpkéjšie výčitky.

Panovník. Učiň, čo žiadam.

Vatek (stranou). Ja som ztratený. Hej, Almansor môj, to trest za moju nevďačnosť oproti tebe. (Odíde.)

Vezír (s hlbokou poklonou). Lutujem, zo srdca lutujem. No vec je vážna . . .

Panovník. Jako ju človek vezme.

Vezír. Moje tušenie sa potvrdilo. Ačpráve si Almansora ctím jako muža zvláštneho, predsa je moje znanie o ňom to, že prekypovaníu kňazovičovmu proti vašej panovnícko-otecovskej vôli on dal podnet. Kňazevičovo zanevrenie proti Ozmínovi vyvolala žiarlivosť podnecovanej lásky. Vychovanec zahorí láskou ku dcére svojho vychovavateľa ešte v detinstve, a tento, súc priostrovtipný, neutíši, neudusí ju, lež nechá vzplanúť až do krajností! Prečo? aby pomocou stávania týchto laskavých pomerov uskutočnil svoje nekalé zámerý a porval vplyv a moc, za ktorou ho cti- a vládobažnosť vedie.

Panovník. To je priostřý súd, ktorý vám vynášať nesluší. Ja príjdem bez toho k pravde. Voslep odsúdiť, zatratiť Almansora nenie môj úmysel; vyslyším ho náležite.

Vezír. Vec je tak jasná, že sa ani len zatemníť, tým menej odtajiť dá.

Panovník. I Bulasky priznal sa hanopisu a ja ho predsa omilostil; a Almansora, slúžiaceho mi roky a roky verne, obetovave . . . *Vezír*, vaše revnenie ide pridaleko!

Vezír. Z bážne o slávu, česť a moc môjho zemepána. Keď povinnosť a srdce káže, nutno obetovať i rozum a podriaďiť všetky osobné záujmy. Almansorova obrana bude tvrdošijné tajenie.

Panovník. Tvrdošijné, bezdôvodné tajenie činu je tiché uznávanie viny. Almansor dobre zná, že mňa takýmto tajením obísť nemožno.

Vezír. Ináčeť sa brániť nenie v stave.

Panovník. To uslyšíme; práve ide.

Vezír (pri hľbokej poklone chce odísť).

Panovník. Zostaňte a buďte svedkom odsnúvania pásma vami pomotaného. (Stranou.) Želám mu, aby sa náležite ospravedlnil!

Vezír (zarazene). Také slovo pri tak prísnej odmeranosti vyháňa posledný klud z mojich útroh. (Zamyslí sa.)

Výstup 4. Vatek. Almansor. Predošli.

Vatek (stranou). I trpím, i dôverujem v dobrotu otcovu, že sa hlučná záležitosť moja zdarne rozreší.

Panovník. Almansor, sotvá tušíte príčinu, pre ktorú si s vami hovoriť žiadam.

Almansor. Z tváre kňazevičovej a jeho bezslovnosti nutno mi zatvárať na kremobychajnú udalosť.

Panovník. A vy predsa tak pokojný?!

Almansor (v oči panovníkovi a Vatekovi). Jako pozorujem, nachádza sa i môj vznešený zemepán v mimoriadnej rozčúlenosti; kňazevič pak slzí a jeho zimničný stav je nápadný. Zajiste udal ktosi mňa v nepravom svetle. V tomto prípade zasluhujem byť ospravedlneným ohľadom na moje verné služby vám a vznešenému domu vášmu od rokov a rokov konané. Áno, som a musím byť pokojný, lebo dľa môjho svedomia neprevinil som sa v ničom — len pochybovanie o mojej vernosti vrhlo by ma do neznesiteľného nepokoja a bolasti.

Panovník. Nie, Almansor môj, vo vás pochybovať nechcem, nemôžem, a predsa hromadou nemilých príhod vedený, len tolko že som vás z milosti nevytvoril. Preto vítané mi bude vaše osvedčenie úprimné, aby sa nevinnosť vaša pred ošemetným svetom tým skvelejšie dokázala.

Vezír (pre seba). Cítim váhu týchto slov; ony moju dušu citlivo krusia . . .

Vatek. Otče!

Panovník (k Almansorovi). Kňazevič soznal, že miluje dcéru vašu. Láska táto nebola by mi proti vôli, lebo láska ľudstvo viaže. Ja milujem svoje národy bez rozdielu na rod, postavenie — boháča tak jako žobráka, len nech žijú jako ľudia na cestách spoločného dobra a blaha chodiaci. Ba nestránim sa rieknúť z oči voči vám prítomným, že Zulika zaslúžila by všetkým právom názov kňahyne a to po boku môjho syna, rovno s ňou v nevšedných ducha daroch vynikajúceho. No nenie myšlienka táto ešte na čase. Kňazevič je mladý, jeho pút ďaleká, trnistá, na ktorej múdrosť života nie len pre samého seba, lež i pre riadiť majúce národy svoje sbierať a

sosohovať musí. Mladík, v osídla lásky upadnuvší, je síce schopný vzletov a nadšenia, len že vzlety a nadšenie toto nemajú pevného základu a obracajú sa v nič, jaknáhle do skutočného života vkročí.

Almansor. Kňazevičovo soznanie laskavých pomerov k mojej dcére vynútila nepravá rada; prísnejšie na váhu vzaté nemá základu a dá sa ľahko vyhovoriť.

Panovník. Miluje vraj už od detinstva. Nezbadal ste zrast jeho náklonnosti? A keď áno, prečo ste mu v nej neprekázal a ju v zárodku neudusil?

Almansor. Ba áno, zbadal som, ale neprekázal schválne, lebo vzájomná láska, láska nevinná, láska čistá je dľa mojích a vašich zásad nie len dovolená, lež prikázaná.

Vezír (škorodoradostne o sebe). Voda na mój mlyn . . . len ďalej.

Panovník. A čo vás pohlo k tomu, že ste ruku vašej dcéry Vezírovi, poťažne jeho synovi do prosta odopreli? — *Almansor!* svobodno vám síce voliť, no rozkazujem, aby sa otázka strany vydaju Zuliky ešte dnes rozriešila.

Vatek (v rozpakoch). Moje nádeje . . .

Almansor. Ja nemôžem vyplniť tento rozkaz môjho zemepána.

Vezír (vášnive). Tak smelé protivenie označuje dostatočne podozrivosť.

Panovník (po prísnom domýšľaní). Toto prísne osvedčenie nutno mi vziať v tom smysle, že Zulika, dcéra vaša, nenie viac svobodnou.

Vezír (s podivením). Čo?

Vatek (s hlbokým vzdychom). Zulika!

Almansor. Áno. Zulika, dcéra moja, stala sa už pred mesiacom ženou Nadyrovou.

Vatek (citlive). To je nie možné!

(Dokončenie nasleduje.)

Panovník (uveličene). Milý *Almansor* mój! *Vezír* (pre seba, nepokojne). A ja v potupe a haňbe.

Panovník (ku klesajúcemu *Vatekovi*). Syn mój! Ha! on klesne . . .

Almansor (v ľahkom objatí). Kňazevič, zmužte sa! . . .

Vatek (po chvíli precitujúci). Nechajte ma, ukrutný *Almansor!*

Almansor. Kňazevič! toto je vás nehodná slabosť. Moje nádeje vo vás skladané boli velikánske. Kam sa podela pevná sila vášho ducha, ktorá sa vo vás tak mnohosľubne vyvíjovala? Ja donášal bezzištne, so sebazaprením obete, chtiac vychovať z vás muža veľikého . . . a vy vzdor tomu upadujete do nemužskosti, padáte v mdloby z bolesti a žiala nad neuskutočnenou vecou, ktorá slušne ospravedľňuje mňa! Či útly cit srdca vášho premôhol i váš upevňovaný ráz a zničil i povďačnosť, ktorá vás do teraz ku mne, vášmu to vodcovi a pestovateľovi pútala? Povďačnosť vašu zaslúžil som sebe láskou ku vám a staraním sa o vaše blaho . . .

Vatek (vo veľkom pohnutí). *Almansor*, dobrý *Almansor!* veď vás milujem vrele, a povďačný som vám nevypovedane, ale — dovoľte mi aspoň svobodných síz, jinačej mi srdce pukne . . .

Vezír. Jako mi to ťažko padá, že som svedkom takého srdce porážajúceho výjavu . . .

Vatek (náružive na *Vezíra*). Bezcitný!

Almansor. Nasnovanie týchto nepokojov zdá sa mi byť veľmi podozrivé.

Panovník. O tom sa o nedlho dôkladne dozvieme. Teraz *Almansor* povedzte mi príčinu, pre ktorú ste uskutočnený vydaj vašej dcéry do teraz v tajnosti držal.

Minister dr. Alois Pražák.

(Vyobrazenie na strane 297.)

Alois Pražák narodil sa dňa 21 februára 1820 v Uhorskom Hradišti na Morave. Po vybavení gymnasiálnych štúdií poslúchal filozofiu v Brne a právnické štúdia odbavil v Olomúci. R. 1844 stal sa doktorom práv. Už r. 1848 mal samostatné advokátske po-

stavenie a už vtedy bol zo svojho rodiska za snemového vyslanca vyvolený.

Prvú príležitosť k verejnému vystúpeniu zvdala mu petícia shromaždenia vo sv. Václavských kúpeľoch v Prahe, v ktorej mimo iného žiadano bolo, aby kráľ na budúce každý

rok svolal generálny snem všetkých krajín koruny českej. Pražák ako referent snemovnej komisie vypracoval dôkladnú reprezentáciu, ktorá od moravských stavov jednohlasne prijatá bola a v ktorej sa stavovia proti spoločnému snemovaniu vyslovili. Keď koncom apríla r. 1848 stavovský snem rozpustili, bol Pražák členom tridsaťčlenného výboru, ktorému sverená bola dočasná správa krajinských záležitostí.

Keď ale snem zase sa sišiel dňa 31. mája na základe nového volebného zákona, vyvolený bol Pražák za zpravodajcu komisie, ktorá mala vypracovať zákon o zrušení roboty a on predtým všetkými má zásluhu o ten zákon. Pozdejšie vyvolený bol do rajchsrátu, jeho porád sa však nesúčastnil, ale prišiel zase do Kromeríža. Keď kromerížske shromaždenie rozpustené bolo, vrátil sa Pražák do Brna, kde hneď r. 1849 založil literárny

spolok sv. Cyrilla a Methoda (terajšia Matice moravská). R. 1850 stal sa v Brne advokátom a dňa 28. augusta 1852 slávil svoj snatok so slečnou Antoniou Škarniclovou z Olomúca.

Za časov reakcie ovšem utíchla jeho politická činnosť a on venoval sa úplne advokácii. Jeho kancelaria bola z najprednejších na Morave. R. 1860 začala sa nová politická činnosť a on zase vstúpil i do snemu i do rajchsrátu a od tých čias bol vodcom národnej strany moravskej i v parlamente i na vonok. Pozdejšie boly aj Moravia opustili dráhu parlamentárnej činnosti, ale zase ju nastúpili a Pražák vždy stál na čele bojovnej čaty.

Teraz je dr. Pražák ministrom. Daj Bôh, aby i na tejto postati tak zdarne účinkovať mohol za svoj národ, ako si to sám žiada!

Listy z Čiech.

Zlatá Praha, v októbri 1879.

V.

Už zase sletela sa bystrá akademická mlad do starej metropole našej, aby v šedivých, starobyľých sienach pošmurného Klementina i Karolina holdovala vedám a umeniam. Sme tu opäť všetci. Ohnivý Srbin i horkokrevný Poliak, hovorný, veselý Čech i zádumčivý Slovák — všetko sa to mihá po uliciach, v kaviarnach i koleji v pestrej trmavrme. A je to život možnoli ešte čulejší, bystrejší než inokedy; veď mimo krásnych, bohatých prednášok a jarého ruchu v literatúre, ktorý zimnou sezonom vždy najvýdatnejšie začína, nastal v Čechách a zvlášte v Prahe i všeobecný interes politický, odkedy zástupcovia Čiech sedia na laviciach ríšskej rady vo Viedni a národovec jeden v rade koruny. Mysle sú napnuté, všade sa uvažuje, vymieňajú náhlady, rozumuje sa, dúfa, pretriasa . . .

Okrem toho i jiné významné okolnosti a udalosti držia mysle v ustavičnom napnutí. Tak predne nedávna veľkolepá slavnosť Kraszewského v Krakove, kde Česi, zvlášte však študujúca mládež naša vrelo, ba nadšene bola

prijatá. Dojmy a povedomie odtiaľ prinesené z novu utvrdilo istotu, že máme v Poliakoch bratov srdečných a verných, a že len málo obmedzených a nerozumnou vášňou zaslepených hláv z radov jejich, robí jich nepriateľmi Slovanstva a odporníkmi vodiacich, spoločných našich ideí. Sám nestor Kraszewski, jeho smýšľanie jasne vyslovené v rečach, ktoré povedal, tomu nasvedčuje v plnej miere. A kto by bol kompetentnejším v tom ohlade než on? —

Ďalej došiel nám vzácny učenec dr. Holab, ktorý dlhú dobu cestoval po Afrike, objavil mnohé vzácne veci a veľkými zbierkami africkými i podrobnými, rozsiahlymi zápiskami obohatený, dorazil nedávno do Prahy. Na ceste svojej bavil sa dlhšie zvlášte v Londýne, kde s mnohými učencami obcoval a chvalne známym sa stal. Svetový časopis anglický „The Atheneum“ veľmi lichotivo vyslovuje sa o ňom. Na nádraží tunajšom slavnostne uvítali ho zástupcovia mesta, akad. čten. spolok a všetky spolky krajinské, dámy býv. klubu amerického, ktoré ho tak rečeno zasypali kvetami a kytkami, mnohé jiné vy-

nikajúce osoby a nesčítne korporácie. Telegramov od neprítomných čitateľov došlo veľké množstvo. Slovnatý učenc bol veľmi prekvapený a dlho nemohol odpovedať pohnutím. Ohromné zástupy doprevádzali ho domov z nádražia, pri mohutnom speve a hromovom volaní „slávy!“ ktorému nechcelo byť konca. Len tak otriasaly sa pražské paláce búrnymi zvukami: „Hej Slovania“ a „Šablenka brúšená“ spievanými z tisícich hrdiel.

Ďalej je mi zaznamenať potešiteľnú okolnosť, že bratia Česi často spomínajú spiace Tatry naše, že vzájomnosť i na tejto strane stáva sa plodným skutkom. „Umelecká beseda“ počala činnosť svoju vo všetkých odboroch: vo výtvarnom, hudobnom i literárnom. V tomto poslednom vrelo vyzval onekdy básnik Rudolf Pokorný všetkých členov k účinnému podporovaniu našej slovenskej literatúry a navrhol, aby „Umelecká beseda“ odberala mimo „Orol“ tiež Sasinkov „Letopis.“ Návrh bol ovšem prijatý. V časopisoch politických i krásoumných, v súkromných kruhoch i rozhovoroch nie je Slovensko thematom už tak zriedkavým, jako pred nejakou dobou. Výlet bratov Čechov v tie naše milé údolia pod snáhovú veľikánu do lona dobrého nášho ľudu mal dobré následky: hovorí sa o nás, našich biedach i utrpeniach, a za myšlienkou, slovom nasleduje čin.

Jako v literatúre začala sa i v divadle sezona zimná veľmi významne: Smetanovým „Daliborom.“ Opera táto je jedna z predošlých, ač skoro nikdy neprevodzovaných, prác veľkého majstra českej hudby a je v obore svojom posiaľ jediná. Budúce zmienime sa o nej obšírnejšie. Tiež máme tu veľmi vzácného a milého hosta: slečnu Klementínu Kalašovu, výtečnú speváčku českú, ktorá bola dlhší čas v Rusku a teraz je primadonou kráľ. opery v Londýne. Zvlášte nás potešila v krásnej, originálnymi rytmiami splývajúcej opere ruského majstra Glinky: „Ruslan a Ludmila“, kde hlavnú úlohu spievala utešenou ruštinou.

Zimní beh literatúry zahájil čarovný „Dědův odkaz“ zlatého nášho Heyduka, básen,

pri ktorej, keď sa človek do nej zahrúži, je tak teplo v hrudi, jako to byť môže len pri básni rýdzo slovanskej, nesenej rytmom spevným, založenej na neoceniteľnom bohatstve národných piesní. Všetka kritika hovorí o nej veľmi radostne, označujúc ju za jeden z najkrajších plodov Heydukových, za víťazstvo národnej piesne nad francúzskym rhetoricom. Veľmi potešiteľné je tiež vydanie II. dielu sobraných spisov Hálkových, usporiadaných výtečným literárnym estetikom a dejepiscom Ferd. Schulzom, ktorýžto diel obsahuje všetky básne lyricko-epické. Velkolepé dielo, Durdíkova Poëtika, dosiahla tiež už sväzku druhého i neopomenieme širšie o nej sa rozprávať až bude ukončená. Záslužný podnik, ktorý by i u nás zasluhoval vrelej podpory, je vydávanie sobraných spisov Fričových, českého vyhnanca ukrutne osudom stíhaného a najnadanejšieho takmer zo súčasníkov svojich. Návrat do domoviny bol mu, jako známo, po tieto dni konečne povolený. Sväzok prvý venovaný je: „vzácnym stínům nezapomenutelného Ludevíta Štúra.“ Maticou českou vydávaná novočeská biblioteka, ktorá vydala už toľko monumentálnych spisov, priniesla opäť záslužné jedno dielo: Sobotkovo „Rostlinstvo v národných písniach slovanských,“ veľkolepý pokrok na ceste, ktorú nastúpil náš veľký Štúr spisom „O národných písniach a pověstech plemen slovanských,“ ktorý tiež bola vydala Matica česká. Ponechávajúc si podrobné prebranie pozoruhodných spisov, ktoré vyšly od jara, na budúce, upozorňujeme ešte na krásny „Almanah české omladiny,“ vyšlý práve teraz a obsahujúci mnoho zdarilých plodov jak v časti poetickej (Kallus, Hudec, Táboorského „Zpěvačce trávníč“ a m. i.) tak v prosaickej (Korcov článok filosofický, Hrubý: Z domácnosti Puškina atd.).

Dňa 19. okt. spieval chýrny baritonista českej opery Josef Lev svoj jubilejný koncert a my pri zvuku tých nádherných melodií snili sme a dumali, kedyže toto všetko rozprúdi a rozliehať sa bude pod zatíchlou našou Tatrou? . . .

J. V.

Literatúra a umenie.

Slovanské študentstvo na vysokých školách viedeňskych vydá začiatkom r. 1880 druhý ročník

„Slovanského Almanahu,“

v ktorom budú články vo všetkých slovanských nárečiach osnované.

Ještlí snád minulý ročník — čo prvý pokus — nevyhovel úplne nádeji svojich čitateľov, usilovať sa budeme na budúce zameskané dohoniť a čitateľov v každom ohľade uspokojiť.

Aby sme účel náš zdarne previesť mohli, vyzývame Slovanov po všetkých stranách, aby podnik nás jak duševne tak materiálne hojným predplácaním sa podporovali.

Vyzývajú sa teda všetci spisovatelia, menovite ale všetci naši kollegovia po rozličných vysokých školách, aby almanahu nášmu potrebnou látkou prispieť ráčili.

Predplatná cena 1 zl. 20 kr., krámska cena 1 zl. 60 kr.

Duševné príspevky prosíme najďalej do polovice decembra na podpísaného zasielať.

Viedeň, 1. októbra 1879.

J. Burjan.

A. Pavlik.

(Wien, IX. Allgem. Krankenhaus.)

„Paleček“ volá sa ilustrovaný humoristický týždenník český, ktorý vychodí v Prahe pod redakciou známeho básnika Rudolfa Pokorného, s insertnou prílohou „Palečkův Telefon.“ „Paleček“ prináša aj pôvodné slovenské anekdoty. Odporúčame ho snažne nášmu et. obecenstvu. Predplatná cena je: na štvrt roka 1 zl. 45 kr., na pol roka 2 zl. 90 kr.

Rostlinstvo a jeho význam v národných písniach, povestech, bájich, obrádkoch a povetách slovanských. Príspevek k slovanské symbolice. Sepsal Primus Sobotka. V Praze. Nakladem Matice České. 1879. Str. 344. Cena 2 zl. 20 kr. — Od toho času, čo náš slavný Štúr napísal svoj spis: „O národných písniach a povetech plemen slovanských“ (Praha 1853), nevyšlo nič podobného v literatúre slovanskej. Primus Sobotka zasiahol teraz hlbšie do tohto predmetu a výsledok svojich mnohoročných štúdií podáva v hore uvedenom diele, ktoré prevyšuje všetky dosavadné bádania na tomto poli duševnej činnosti slovanských národov. Dieło

rozvrhnuté je na dve čiastky. Obsah prvej (str. 1—66) je Rostlinstvo — poesie. Čtení stromů. Podobnost stromu a člověka. Souvislost života rostlinného s životem lidským. Stromy a květiny na hrobech. Lidé proměňují se v rostliny. Lesní a polní bozi a bohyně. Léčení pomocí rostlinstva. Věšby z rostlinstva. O významu rostlin v poesii národní. Symbolika rostlin. Význam rostlinstva v národních obrádkoch. Jarilo. Hra na královnu. Dodola. Obžinky. V druhej časti (str. 67—337) pojednáva sa „O jednotlivých rostlinách zvlášť.“ V predmluve hovorí pôvodca, že podobný spis, ako tento o rostlinstve, chystá aj o živočístve, k čomu má už hojnosť materiálu po hromade. My prajeme mu mnoho zdraru!

„Život zvířat.“ Sepsal Dr. A. E. Brehm. Díl první. Svavci. Přeložil prof. dr. Č. Kotal. Svazek první. Nakladatel knihkupectví J. Otto v Praze. Str. 64 lexikového formátu. — Světobýrné dílo Brehmovo máme tu teda v českom preklade a už to samé je veľkým obohatením českej literatúry, ktorá teraz vo všetkých oboch vedy a umenia tak skvele prekvitá. Krem toho vynaložilo nakladateľstvo všetko možnú, aby dieło toto za najnovším nemeckým skveľým vydaním v ničom nepozaostalo. Úprava dieła, tlač robí mu všetku česť a početné obrázky sú najvernejšie ilustrácie zvierat, akými môže sa dostať drevorezba vykazať. „Život zvířat“ v českom vydaní bude teda krásnou ozdobou akejkoľvek knižnice a my čo najsnažnejšie odporúčame ho všetkým priateľom ilustrovanej literatúry vôbec a prírodnej menovite. Vychodí u spomenutého podnikavého nakladateľstva v sošitoch po 60 kr., ale možno sa naň aj predplatiť, a síce na 5 sošitov 3 zl., na 10 sošitov 5 zl. 50 kr. atď.

„Osvěta,“ č. 11. Obsah: Slovanská myšlenka na Rusi. (Píše dr. Josef Perwolf). Josef Linda, studie historicko-literární. (Sepsal Jos. Jireček). Václav Al. Svoboda, biografická zpomínka. (Sepsal Ant. Rybička. Astronomie vojského. (Z prekladu Mickiewiczowa Pana Tadeáša od Elišky Krásnohorskej). Mrtvá země. (Od Rudolfa Pokorného). Rodinná sláva. (Povídka od Ferdinanda Schulze). Nové písemnictví. Anthropologická výstava v Moskvě.

OBDAH: V predvečer „Dušičiek.“ Janko Alexander. — Sestra koketa. Obrazy zo života. (Pokračovanie.) — Nihilismus. Povest. Podáva Samo Samovič. (Pokračovanie.) — Oblaky. (Pokračovanie.) — Falošné vlasy. Noveletka. Dľa nemeckého A. B. volne poslovenčil C. D. — Anthropologické úvahy, alebo človek uvažovaný v jednote tela s duchom, so zvláštnym ohľadom na jeho určiteľnosť kroz prírodu. Dľa Karola Rosenkranza a v tomto odseku i dľa K. V. Zapa a jiných podáva Pavel Hečko. (Pokračovanie.) — Príkladný panovník. Sdramatisovaná povest arabská vo 2 jednaniach. (Pokračovanie.) — Dr. Alois Prazák (s vyobrazením). — Listy z Čiech. Píše J. V. — Literatúra a umenie.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. — „Orol“ vychádza v sošitoch, 4 hácky silných, dňa posledného každého mesiaca.

Tlačou knihtačiarkeho účastinárskeho spolku v Turč. Sv. Martine.